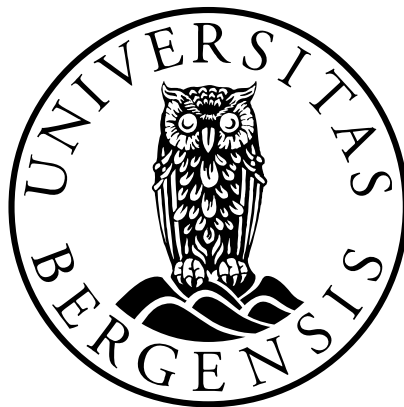

Forkjøpsrett til aksjer ved indirekte eierskifte

Kandidatnummer: 80

Antall ord: 14982

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.05.2024

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledning.....	3
1.1 Oppgavens tema og problemstilling.....	3
1.2 Begrepsforklaringer og aktualitet.....	4
1.3 Rettskildebildet.....	5
1.4 Videre fremstilling og avgrensninger.....	6
2 Forkjøpsrett etter aksjeloven	7
2.1 Aksjers omsettelighet	7
2.2 Lovfestet forkjøpsrett	7
2.3 Hensyn bak forkjøpsretten	8
2.3.1 Kontrollhensyn.....	8
2.3.2 En aksjonærs mulighet til å beholde sin forholdsmessige eierandel.....	10
2.4 Aksjelovens regulering av forkjøpsrett ved indirekte eierskifte	11
3 Utvidende tolkning av aksjeloven § 4-21.....	13
3.1 Ulovfestede prinsipper om gjennomskjæring eller en utvidende tolkning?.....	13
3.2 Grunnlaget for en utvidende tolkning av aksjelovens bestemmelser.....	14
3.3 Når får unntaket om utvidende tolkning anvendelse?.....	19
3.3.1 Reelle hensyn som taler for og imot en utvidende tolkning av begrepet "eierskifte" i aksjeloven § 4-21	19
3.3.2 Oppsummering av standpunktet i juridisk teori.....	21
3.3.3 Endring i bestemmende innflytelse i eierselskapet	23
3.3.4 Aksjeposten må utgjøre en vesentlig del av eierselskapets virksomhet.....	25
3.3.5 Konklusjon	27
4 Omgåelse som rettsgrunnlag for identifikasjon	29
4.1 Omgåelseshensikt.....	30
4.2 Fordelen må stride mot regelverkets formål	32
4.3 Konklusjon	34
5 Særlig om forkjøpsrett ved fusjon og fisjon.....	35
5.1 Kontinuitetsprinsippet	36
5.2 Lovfestet forkjøpsrett ved fusjon og fisjon	37
5.2.1 Aksjelovens forarbeider	38

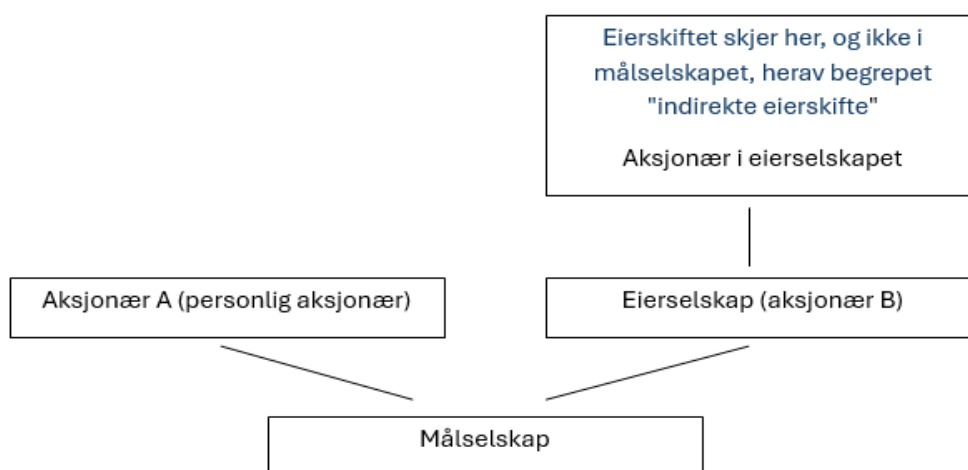
5.2.2	HR-2023-1128-A og tilgrensende rettspraksis.....	39
5.2.3	Særlige holdepunkter – En hensynsbasert vurdering	41
5.3	Konklusjon	42
6	Avtalefestet forkjøpsrett	44
6.1	Prinsipper ved tolkning av forkjøpsrettsklausuler.....	44
6.2	Innskrenkende tolkning	45
6.3	Konklusjon og råd	47
7	Oppsummerende betraktninger	48
	Kilderegister	50
	Lister over figurer.....	56

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema og problemstilling

I lov 13. juni 1997 nr.44 om aksjeselskaper (aksjeloven) § 4-15 (1) er hovedregelen at aksjer fritt kan skifte eier, med mindre noe annet er bestemt i lov, selskapets vedtekter eller avtale mellom aksjeeierne. Utgangspunktet er dermed at aksjer fritt kan omsettes, men at en fri omsettelighet kan pålegges omsetningsbegrensninger. En slik omsetningsbegrensning følger av aksjeloven § 4-15 (3), jf. § 4-19, hvor det påpekes at eksisterende aksjeeiere har rett til å overta en aksje som har "skiftet" eier. Bestemmelsen lovfester en forkjøpsrett, som dermed innskrenker hovedregelen om fri omsetning av aksjer. I kjernen av ordlyden "skiftet eier" i aksjeloven § 4-15 (3), jf. § 4-19 ligger det at forkjøpsretten til de eksisterende aksjeeierne utløses når en aksje er blitt overdratt til en annen person eller selskap – et såkalt *direkte eierskifte*.

Oppgavens problemstilling er om, og når, et *indirekte eierskifte* eventuelt utløser den lovfestede forkjøpsretten.¹ Hva som utgjør et indirekte eierskifte forklares best ved bruk av en illustrasjon. I denne oppgaven vil Truyen sine klargjørende begreper om "eierselskap" og "målselskap" bli benyttet.²

Figur 1. Illustrasjonen viser et indirekte eierskifte.³

¹ Terminologien *indirekte eierskifte* er hentet fra Bale og Røsås (2005) s. 1.

² Truyen (2010) s. 326-329.

³ Figuren er inspirert av en lignende figur i Bale og Røsås (2005) s. 1.

Målselskapet er i illustrasjonen eid av Aksjonær A og et *eierselskap* (Aksjonær B). Begrepet "Eierselskapet" brukes i oppgaven for å beskrive et selskap som eier aksjer i målselskapet. Når det skjer en transaksjon i eierselskapet som medfører at eierselskapet får nye eiere, snakker vi følgelig om et indirekte eierskifte i forhold til målselskapet. Vi taler om et indirekte eierskifte fordi aksjene i målselskapet i prinsippet ikke har skiftet eier, ettersom eierselskapet er et eget rettssubjekt. På bakgrunn av dette, er ikke ordlyden "skiftet eier" i aksjeloven § 4-19, jf. § 4-21 særlig treffende for indirekte eierskifter. Problemstillingen som oppstår er om forkjøpsretten til aksjene i målselskapet skal utløses ved indirekte eierskifter, til tross for at eierskiftet skjer en "etasje opp" i selskapsstrukturen.

1.2 Begrepsforklaringer og aktualitet

Forkjøpsrett er en fellesbetegnelse for en rett til å overta en aksje som har skiftet eller skal skifte eier, og er en form for løsningsrett.⁴ Eide kjennetegner en løsningsrett ved "at en tredjemann får rett til å løse (erhverve) formuesgoder fra avhender/erhverver dersom bestemte betingelser inntrer".⁵ Forkjøpsrett etter aksjeloven, gir en aksjonær i et aksjeselskap rett til å overta en aksje i selskapet når aksjen skifter eier, jf. aksjeloven § 4-19.

Investeringer i næringslivet foretas ofte gjennom *holdingsselskap*. Et holdingsselskap er en type aksjeselskap som primært har til formål å eie aksjer eller eierandeler i andre selskap, fremfor å produsere varer eller tjenester, og er dermed en form for eierselskap. Den fremste årsaken for bruk av holdingsselskaper er fritaksmetoden, som åpner opp for at holdingsselskaper ikke blir skattlagt for aksjegevinst, og kun 3 prosent av mottatt utbytte er skattepliktig inntekt, jf. skatteloven § 2-38.⁶ Videre kan en holdingsstruktur medføre at finansieringen av en virksomhet blir mer fleksibel, ettersom selskap i et konsern kan låne penger av hverandre. En holdingsstruktur kan også begrense risikoen for tap, ved at ulike datterselskaps drift ikke vil påvirke hverandre. Disse fordelene har medført at virksomheter av noe omfang vanligvis organiseres som konsern, som ofte består av et holdingsselskap og ett eller flere datterselskaper. I 2023 la regjeringen til grunn at det i 2019 var om lag 45 000 konsern i Norge, og tallet har neppe blitt redusert siden den gang.⁷ Det at så mange aksjeselskaper eies av holdingsselskap gjør problemstillingen om forkjøpsrett ved indirekte eierskifte særlig aktuell. Bakgrunnen for

---

⁴ Andenæs (2007) s. 143.

⁵ Eide (2009) s. 32.

⁶ Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).

⁷ Prop. 14 L (2022-2023) s.12.

dette er, som vi skal se i punkt 2.4, at et eierskifte i et holdingsselskap i prinsippet ikke vil medføre et eierskifte av aksjene i målselskapet.

Et eierskifte kan skje ved ulike transaksjoner hvor den kontrollerende eieren på toppen i stor grad kan velge hvordan, og på hvilket nivå en transaksjon i et konsern skal gjøres. Av nevnte grunner er det av stor praktisk betydning å avklare hva som er gjeldende rett ved indirekte eierskifter. Inkludert i begrepet "transaksjon" er også *fusjoner og fisjoner* i eierselskapet. Dette er metoder som brukes ved omstrukturering av virksomhet og eiersammensetninger i eierselskap, og er derfor en egen type indirekte eierskifte. Fusjoner og fisjoner er den normale måten å gjøre skattefrie omorganiseringer på i næringslivet. For aktører som ser at det vil være fordelene med å gjøre en selskapsrettslig omorganisering av et konsern, og ønsker å gjøre dette skattefritt gjennom en fusjon/fisjon, er det selvsagt avgjørende å forstå om en slik omorganisering kan utløse en forkjøpsrett til aksjene som eies av de selskapene som berøres av transaksjonen.

1.3 Rettskildebildet

Spørsmålet i oppgaven er dermed om aksjeloven regulerer de nevnte aktuelle situasjoner som kan oppstå ved et eierskifte i et eierselskap, og ikke direkte i målselskapet. Hvorvidt forkjøpsretten de lege lata utløses som følge av et indirekte eierskifte, og i tilfelle når, er i utgangspunktet en uavklart problemstilling som verken er kommentert i lov, forarbeider eller rettspraksis. Det foreligger dermed ikke et klart prejudikat som gir retningslinjer ved vurderingen. Problemstillingen har imidlertid vært gjenstand for omfattende diskusjon i juridisk teori, hvor det synes å være enighet om noen grunnleggende prinsipper som bygger på gjennomskjæringssynspunkter. Som en del av analysen, og i mangel av klare høyesterettsdommer, blir det derfor gjennomgående sett hen til relevante rettskilder, hvor særlige reelle hensyn vil spille en rolle for de konkrete grensedragningene. I denne sammenheng vil forutberegnelighetsprinsippet være viktig ettersom forretningslivet trenger klare regler, slik at det er mulig å forutberegne sin rettsstilling når det foretas ulike transaksjoner i et aksjeselskap.

Vedrørende fusjon og fisjon, er sammenhengen mellom forkjøpsrett og fusjon/fisjon kommentert i den relativt ferske dommen inntatt i HR-2023-1128-A. Dommen er i etterkant utsatt for kritikk i rettsfellesskapet, fordi den har til en viss grad har skapt uklarhet rundt

tolkningen av aksjelovens bestemmelser om forkjøpsrett, og forkjøpsrettsklausuler inntatt i aksjonæravtaler og vedtekter.⁸ Det skal derfor ses nærmere på dommen og konsekvensene den medfører i punkt 5.2.2, 5.2.3 og 6.2. Avhandlingen søker dermed å angi så presist som mulig, og i lys av nyere rettspraksis og teori, i hvilken grad indirekte eierskifter, fusjoner og fisjoner, utløser forkjøpsrett.

1.4 Videre fremstilling og avgrensninger

Oppgaven vil begynne med å se nærmere på innholdet i den lovfestede forkjøpsretten i kapittel 2 og undersøke om et indirekte eierskifte omfattes av lovens ordlyd, eller om det må aktualiseres andre rettsgrunnlag som likevel kan utløse forkjøpsretten i målelskapet. Her vil det ses nærmere på en utvidende tolkning av aksjeloven § 4-21 i kapittel 3, og om ordinære omgåelsesprinsipper fra selskapsretten kan utgjøre et selvstendig rettsgrunnlag som kan hjemle forkjøpsrett i kapittel 4. Videre skal det vurderes hvorvidt forkjøpsretten utløses i forbindelse med fusjoner og fisjoner som involverer eierselskapet i kapittel 5. Avslutningsvis skal det knyttes noen kommentarer til hvordan forkjøpsrettsklausuler inntatt i aksjonæravtaler bør tolkes og forstås i kapittel 6.

For enkelhetens skyld fokuseres det på aksjeselskaper, og dermed aksjeloven. I det videre avgrenses det dermed mot de tilsvarende problemstillinger som vil oppstå under allmennaksjeloven.⁹

---

⁸ Bråthen (2023) s. 158 og Bråthen (2023) s. 1-5.

⁹ Lov 13. juni 1997 nr. 45 Lov om allmennaksjeselskap.

2 Forkjøpsrett etter aksjeloven

2.1 Aksjers omsettelighet

Hovedregelen i aksjeloven er at en aksjonær har rett til å disponere over, og omsette aksjer fritt. Dette utgangspunktet følger av aksjeloven § 4-15 hvor det fremgår at:

"Aksjer kan skifte eier ved overdragelse og på annen måte for så vidt annet ikke er bestemt i lov, selskapets vedtekter eller avtale mellom aksjeeierne."

Muligheten til å omsette aksjer er først og fremst begrunnet i hensynet til den enkelte aksjonær, og retter seg særlig mot den enkeltes aksjonærs mulighet til å selge aksjen og dermed få avkastning på sin investering.¹⁰ Fri omsettelighet er også i selskapets beste interesse fordi det gjør selskapet mer attraktivt for investeringer, ettersom færre begrensninger fører til bedre muligheter til å realisere aksjene senere. Muligheten til å selge aksjene uten tyngende omsetningsbegrensninger vil normalt også gjøre det lettere for selskapet å hente ny kapital ved kapitalforhøyelser.¹¹

Ordlyden "for så vidt annet ikke er bestemt i lov, vedtekter eller avtale (...)" er et uttrykk for at aksjers omsettelighet er et utgangspunkt, hvor unntak kan gjøre seg gjeldende. Bestemmelsen åpner for at omsetningsbegrensninger, enten i lov, avtale eller vedtektene kan snevre inn muligheten til å fritt omsette aksjene i det aktuelle selskapet. Forkjøpsretten etter aksjeloven § 4-15 (3), jf. § 4-19, utgjør et lovfestet unntak fra hovedregelen om aksjers frie omsettelighet.

2.2 Lovfestet forkjøpsrett

Reglene om forkjøpsrett til aksjer finner vi i aksjeloven kapittel 4 hvor hovedregelen fremgår av § 4-15 (3), jf. § 4-19:

"Aksjeeierne har *rett til å overta en aksje* som har *skiftet eier* med *mindre noe annet er fastsatt i vedtektene*. Bestemmelsene i §§ 4-20 til 4-23 gjelder med *mindre noe annet er fastsatt i vedtektene*". (Mine kursiveringer)

---

¹⁰ Andenæs (2007) s. 143.

¹¹ Andenæs (2007) s. 143.

Ordlyden "skiftet eier" innebærer at øvrige aksjonærer i selskapet har forkjøpsrett når en eller flere aksjer overføres til en ny person eller et nytt selskap. Første punktum gir også hjemmel til å fravike lovens ordning i vedtektene. "Alle aksjeeierne" har forkjøpsrett, og har "samme prioritet i forhold til retten til å overta aksjen eller aksjene", jf. aksjeloven § 4-22. Dermed har alle aksjonærer forkjøpsrett, og vi ser et konkret utslag av likhetsprinsippet mellom aksjonærer som fremgår av aksjeloven § 4-1. Likhetsprinsippet skal sikre at en aksje i utgangspunktet gir like rettigheter til alle aksjonærene. Videre er forkjøpsretten gjeldende overfor "enhver erverver", unntatt en erverver som er "den tidligere eiers personlige nærstående eller slektning i rett oppadstigende eller nedstigende linje", jf. § 4-21 (2). Dermed har det i utgangspunktet ikke noe å si hvem erververen er, så lenge det ikke er en personlig nærstående som er definert i aksjeloven § 1-5. Om en aksjonær selger til en annen aksjonær, eller om aksjonæren selger til en utenforstående, er dermed uten betydning for om forkjøpsretten etter aksjeloven utløses.

Problemstillingen i denne oppgaven knytter seg til når, og under hvilke omstendigheter, forkjøpsretten etter aksjeloven § 4-21 utløses. Bestemmelsen stadfester etter sin ordlyd at:

"(1) Forkjøpsretten utløses ved *enhver form for eierskifte*, når annet ikke er bestemt ved lov." (Min kursivering)

Utgangspunktet er dermed at forkjøpsretten utløses ved "enhver form for eierskifte". Ordlyden favner bredt og i utgangspunktet hvilken som helst form for overdragelse av aksjer. I forarbeidene presiseres det at uttrykket "enhver form for eierskifte" skal tolkes dit hen at forkjøpsretten blir utløst ved alle former for frivillig og tvungen overdragelse.¹² Videre uttales det at det ikke er noe vilkår at frivillig eierskifte er basert på avtale, men at også gaver og andre ensidig forpliktende disposisjoner utløser forkjøpsrett. I det følgende skal oppgaven relativt grundig ta for seg hensynene som begrunner forkjøpsretten, og hvilken vekt slike hensyn kan få i rettsanvendelsen.

2.3 Hensyn bak forkjøpsretten

2.3.1 Kontrollhensyn

---

¹² NOU 1996: 3 kapittel 13.3.2.

Et hovedformål med forkjøpsretten er at eksisterende aksjonærer skal ha mulighet til å føre kontroll med hvem som blir aksjonær i selskapet.¹³ I forarbeidene ble dette presentert som bakgrunnen for forslaget om forkjøpsrett i aksjeloven. I NUT 1970: 1 på side 82 uttales det at visse typer selskaper har en berettiget interesse av å føre kontroll over omsetning av aksjer. Hensynet ble videreført i NOU 1996: 3 hvor det ble påpekt at det er en nær sammenheng mellom reglene om eierskifte og struktur i mindre og lukkede aksjeselskaper. I slike selskaper vil eierne ha et tett interessefelleskap, og særlig behov for å unngå inntreden av nye eiere som ikke passer inn i eierstrukturen.¹⁴

Kontrollhensynet skal for det første være med å regulere hvem som skal nyte godt av stillingen som aksjonær i selskapet.¹⁵ En aksjonær eier en eller flere aksjer, og blir både utad og innad sett på som en (med)eier i selskapet gjennom aksjene.¹⁶ Aksjonærene er de som har den øverste myndighet i selskapet gjennom generalforsamlingen, jf. aksjeloven § 5-1, og innehar ulike rettigheter og plikter som gjør at aksjonærene i stor grad er avhengig og bundet av hverandre.¹⁷ Når aksjer gir rettigheter og plikter i selskapet, er det viktig for aksjonærene å ha kontroll på hvem som trer inn på eiersiden, og forhindre at uønskede erververe får beslutningsmyndighet.

Inntreden av nye aksjonærer kan være med på å påvirke innflytelsesgrenser. Innflytelsesgrenser er knyttet til hvor stor prosent en aksjonær eier av selskapet, og bestemmer hvilken innflytelse aksjonærer eller grupper av aksjonærer har i beslutninger på generalforsamlingen. Aksjelovens utgangspunkt er at beslutninger på generalforsamlingen tas ved simpelt flertall, jf. aksjeloven § 5-17. Dersom inntreden av en aksjonær eksempelvis utgjør et eierskifte til over 50% av aksjene, medfører det at den nye aksjonæren får en bestemmende innflytelse på valg av styret i selskapet. Styret i selskapet tar viktige beslutninger om selskapets daglige drift, slik at aksjonærene vil ha en berettiget interesse i å påvirke hvem som trer inn som aksjonær, og overtar hele eller deler av kontrollen med den daglige driften og alle styrebeslutninger.

For det andre har eksisterende aksjonærer en berettiget interesse i å forebygge interesse- og personkonflikter blant aksjonærene, noe som er avgjørende for å opprettholde en sunn drift.¹⁸ Eierkonflikter i et aksjeselskap er naturligvis verdiødeleggende for aksjonærene og selskapet

---

¹³ NUT 1970: 1 s. 84.

¹⁴ NOU 1996: 3 s. 71-72.

¹⁵ Andenæs mfl. (2016) s. 204.

¹⁶ Bråthen (2022) s. 58.

¹⁷ Bråthen (2022) s. 59.

¹⁸ Truyen (2020) s. 6.

selv. Når et selskap eller en person erverver aksjer i et selskap og det leder til en konflikt med eksisterende aksjonærer, kan det i vesentlig grad påvirke selskapets effektivitet og produktivitet. Interne konflikter kan også føre til at beslutninger tas basert på utenforliggende hensyn (motivert av konflikten eller interessen motsetninger) i stedet for i selskapets beste interesse. Dette kan resultere i dårlige beslutninger som i verste fall kan skade selskapets omdømme, økonomiske resultater, og true ellers trygge arbeidsplasser.

Kontrollhensynet ivaretar også, for det tredje, den berettigede interessen til å beskytte selskapets omdømme. Eksisterende aksjonær vil naturlig nok ønske å forhindre at en ny aksjonær med dårlig omdømme blir en del av aksjonærkretsen i eierselskapet. Driften av et selskap avhenger i stor grad av at selskapet har et godt omdømme i relasjon til kunder, leverandører og rekruttering. Derfor er det viktig å unngå å bli assosiert med en person eller et selskap som kan skade selskapets omdømme.

2.3.2 En aksjonærs mulighet til å beholde sin forholdsmessige eierandel

Aksjonærenes mulighet til å beholde sin forholdsmessige eierandel er det andre hovedformålet som begrunner forkjøpsretten.¹⁹ I NOU 1996: 3 s. 123 uttales det at "en forkjøpsrett for de øvrige aksjeeierne (...) gir dem en mulighet til å opprettholde sin forholdsmessige eierandel i selskapet". Woxholth påpeker at formålet er viktig for å unngå at de "rådende maktforholdene i selskapet endres" for å unngå at noen aksjeeiere blir for dominerende i forhold til andre.²⁰ Forkjøpsretten er dermed et virkemiddel for å opprettholde sin eierandel og hindre at andre aksjonærer får dominans, og dermed kan påvirke beslutningsprosesser i selskapet. Synspunktet i teorien forutsetter en gjensidig forkjøpsrett. Det innebærer at den solgte aksjeposten fordeles likt mellom aksjeeierne dersom de gjør forkjøpsretten gjeldende, jf. likhetsprinsippet i aksjeloven § 4-1. Utløser aksjeeierne forkjøpsretten vil det i prinsippet ikke være bedre muligheter for å øke sin eierandel, og maktbalansen i selskapet opprettholdes.

Utgangspunktet om å beholde sin makt og innflytelse ved å opprettholde en eierandel er imidlertid ikke alltid like treffende, og bør nyanseres. Eide uttaler at "uten særreguleringer i vedtektene vil tvert imot utøvelse av løsningsretten normalt innebære at maktforholdet forskyves eller i alle fall [medføre] større risiko for at dette inntreffer ved neste

---

¹⁹ Andenæs mfl. (2016) s. 204.

²⁰ Woxholth (2021) s. 323.

aksjetransaksjon".²¹ Bakgrunnen for dette er at maktforholdene i selskapet ikke er avhengig av de forholdsmessige eierandelene innad i selskapet, men er knyttet opp mot bestemte størrelser av aksjekapitalen.²² Dette kan medføre at de som utøver forkjøpsretten kan øke sin andel i selskapet og nærme seg, eller bryte, viktige innflytelsesgrenser. En aksjonær med 47% av aksjene kan oppnå en eierandel på 50% etter forkjøpsretten er blitt utløst, og har dermed større innflytelse i beslutninger. Forkjøpsretten kan derfor også påvirke maktbalansen mellom de resterende aksjonærene, men ofte vil en slik forskyvning være mer akseptabel enn den mer konsentrerte maktforskyvning en ny aksjonær ville medføre.

Som vi skal se i kapittel 3, vil både kontrollhensynet og hensynet til å opprettholde sin forholdsmessige eierandel i betydelig grad gjøre seg gjeldende også ved indirekte eierskifter. Det betyr at de ovenstående reelle hensyn og systembetraktninger rettskildemessig får stor betydning for oppgavens hovedproblemstilling og konklusjoner.

2.4 Aksjelovens regulering av forkjøpsrett ved indirekte eierskifte

Det rettslige utgangspunktet for vurderingen av om forkjøpsretten utløses ved indirekte eierskifte, er den lovfestede forkjøpsretten i aksjeloven § 4-19, jf. § 4-21. Ordlyden "enhver form for eierskifte" omfatter, etter en naturlig språklig forståelse, alle metoder som kan brukes for å overføre aksjene i målselskapet til nye eiere, som påpekt i punkt 2.2.

Ordlyden "eierskifte" refererer imidlertid til overføringen av aksjer i målselskapet fra en person eller enhet til en annen. Ved indirekte eierskifte skjer transaksjonen "en etasje opp" i eierselskapet, og aksjene i målselskapet overdras ikke direkte. Rettslig sett har ikke aksjene i målselskapet skiftet eier ettersom aksjelovens alminnelige utgangspunkt er at ethvert selskap er et selvstendig rettssubjekt, jf. aksjeloven § 1-2 og Rt. 1994 s. 1002 s. 1004. Så lenge eierselskapet eier aksjer før og etter en transaksjon, er det vanskelig etter en naturlig språklig forståelse av ordlyden, å si at det har skjedd et eierskifte til aksjene i målselskapet. Dersom vi skulle tolke ordlyden motsatt, ville det bryte med prinsippet om at et selskap betraktes og behandles som egne juridiske enheter.

---

²¹ Eide (2009) s. 20.

²² Eide (2009) s. 20.

Sammenhengen i lovens kapittel om forkjøpsrett taler også mot at indirekte eierskifter skal være omfattet av bestemmelsene.²³ Aksjeloven § 4-15 (3) betegner forkjøpsretten som en omsetningsbegrensning i "selskapet". Refereringen til "selskapet" indikerer at bestemmelsene ikke skulle anvendes ved eierskifter i andre selskap, som er tilfellet ved et indirekte eierskifte.

Den klare konklusjonen er dermed at ordlyden "eierskifte" i utgangspunktet ikke omfatter indirekte eierskifter, og at forkjøpsretten ikke utløses etter en bokstavelig tolkning av aksjeloven § 4-21. Spørsmålet i det følgende er dermed om det likevel kan argumenteres for at forkjøpsretten utløses ved indirekte eierskifte basert på andre rettsgrunnlag. I det videre, skal det dermed vurderes om forkjøpsretten utløses basert på gjennomskjæringssynspunkter, med særlig fokus på en utvidende tolkning av aksjeloven § 4-21 og omgåelsesbetraktninger.

---

²³ Bale og Røsås (2005) s. 2.

3 Utvidende tolkning av aksjeloven § 4-21

3.1 Ulovfestede prinsipper om gjennomskjæring eller en utvidende tolkning?

Forkjøpsrettens anvendelse ved transaksjoner i et eierselskap er verken avklart i lovtekst eller forarbeider.²⁴ Utgangspunktet er at et eierselskap er et eget rettssubjekt, og at et eierskifte i eierselskapet ikke utløser en forkjøpsrett i målselskapet. Det at det foreligger et eierselskap over et målselskap skal derfor i utgangspunktet få fulle rettsvirkninger. Dette er naturlig ettersom selskapsretten i utgangspunktet, av forutberegnelighetshensyn, må legge de formelle forhold til grunn.

Åpnes det for at forkjøpsretten utløses ved indirekte eierskifter, vil det medføre et brudd på eierselskapets rettssubjektivitet og en gjennomskjæring av selskapsformen. I den juridiske teorien er det derfor argumentert for at spørsmålet om forkjøpsrettens anvendelse ved indirekte eierskifte må avgjøres basert på gjennomskjæringssynspunkter.²⁵ En gjennomskjæring beskriver en identifikasjon mellom selskapet og dens aksjonærer, hvor formålet er å motvirke rettstridige omgåelser.²⁶ En identifikasjon medfører at eierskiftet i eierselskapet må anses som et eierskifte i målselskapet, med den konsekvens at forkjøpsretten utløses for målselskapets eksisterende aksjonærer. I aksjeselskapsretten er det ingen lovbestemmelse som hjemler en gjennomskjæring. Det vil da være viktigere å se hva som fremkommer av rettspraksis, og generelle selskapsrettslige prinsipper om gjennomskjæring og identifikasjon.

I prinsippet foreligger det ikke et generelt prinsipp om gjennomskjæring/identifikasjon i selskapsretten. Dette følger av Rt. 1994 s. 581 på side 587 hvor det ble uttalt at:

"det ikke kan ses at det foreligger noen alminnelig regel om identifikasjon utenfor de lovgitte områdene, og det er heller ikke foreslått i det forslaget til ny aksjelov som nå er under behandling i stortinget, Ot.prp.nr.36 (1993-94)."

---

²⁴ Truen (2010) s. 320.

²⁵ Truyen (2010) s. 320, Andenæs mfl. (2016) s. 207, Eide (2009) s. 406, Langseth (2024) s. 1 og Aarbakke mfl. Aksjeloven. Lovkommentar, § 4-15 annet ledd pkt. 2.1.

²⁶ Truyen (2010) s. 320.

Det er imidlertid like klart at det i visse ekstraordinære tilfeller i selskaps- og skatteretten kan foretas en identifikasjon/gjennomskjæring. På ulovfestet grunnlag har det særlig vært relevant med gjennomskjæringsargumenter i aksjeselskapsretten ved ansvarsgjennombrudd.²⁷ Ved forkjøpsrett er imidlertid ikke ansvarsgjennombrudd en aktuell problemstilling.²⁸ Fraværet av en alminnelig regel om identifikasjon stenger imidlertid ikke for at det kan være grunnlag for gjennomskjæring i enkelte spesielle tilfeller.²⁹ For vår del blir det konkrete og mer interessante spørsmålet om det foreligger rettslige grunnlag som kan begrunne en slik identifikasjon.

I juridisk teori er det argumentert for to ulike rettsgrunnlag som kan hjemle en identifikasjon ved indirekte eierskifter. For det første argumenteres det for en utvidende tolkning av aksjeloven § 4-21³⁰, og for det andre argumenteres det for en identifikasjon basert på ulovfestede omgåelsesbetraktninger.³¹

Det første spørsmålet blir om det etter rettskildene kan være grunnlag for å foreta en utvidende tolkning av aksjeloven § 4-21, slik at forkjøpsretten utløses ved indirekte eierskifter selv om det vil innebære en identifikasjon. Begrunnelsen for å forankre en identifikasjon i en utvidende tolkning av en lovbestemmelse i stedet for ulovfestede gjennomskjæringssynspunkter, er at det vil ha en sterkere legislativ begrunnelse.³² I tillegg vil en tilnærming via den enkelte regelens formål og funksjon etter Truyens mening, gi en mer målrettet og presis rettsanvendelse, som vil ivareta forutberegnelighetshensynet i større grad.³³

Det andre mulige rettsgrunnlaget som skal vurderes i oppgavens kapittel 4, er om ulovfestede omgåelsesbetraktninger kan hjemle en identifikasjon ved indirekte eierskifter, med den konsekvens at forkjøpsretten likevel utløses i målselskapet.

3.2 Grunnlaget for en utvidende tolkning av aksjelovens bestemmelser

Formålet med dette punktet er å undersøke hvorvidt det er rettskildemessig grunnlag for en utvidende tolkning av aksjeloven § 4-21 til å utløse forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, selv

---

²⁷ Se f.eks. Rt. 1996 s. 672.

²⁸ Truyen (2010) s. 320.

²⁹ Eide (2009) s. 407.

³⁰ Truyen (2010) s. 320, Truyen (2015) s. 4 og Eide (2009) s. 404.

³¹ Truyen (2015) s. 320, Eide (2009) s. 410, Bale og Røsås (2005) s. 5 og Langseth (2024) s. 14

³² Truyen (2010) s. 320.

³³ Truyen (2010) s. 320.

om det i prinsippet vil innebære en identifikasjon. Dersom det er rettskildemessig grunnlag for en utvidende tolkning, blir spørsmålet hva som utgjør de rettslige vilkårene for at et indirekte eierskifte unntaksvis utløser en forkjøpsrett i målselskapet.

Fra rettskildelæren vet vi at en utvidende tolkning betegner en situasjon der rettsregelens virkeområde strekker seg utenfor lovtekstens ordgrense.³⁴ Aksjeloven har tradisjonelt sett, og med gode grunner, vært formalistisk orientert.³⁵ Til tross for dette har Høyesterett tolket aksjeloven utvidende i enkelte tilfeller, begrunnet i den aktuelle bestemmelsens formål.

Det rådende eksempel er Rt. 2000 s. 1792 (Montel), hvor det ble foretatt en utvidende tolkning av ordlyden "aksjeeier" i aksjeloven § 5-25 (2) til å omfatte en tidligere aksjeeier. Saken gjaldt en aksjeeier som fikk aksjene bortskrevet ved en nedskrivning av aksjekapitalen, slik at personen ikke lenger var aksjeeier. Spørsmålet var om den tidligere aksjeeieren kunne reise søksmål etter aksjeloven § 5-22 for å få vedtaket kjent ugyldig. Høyesterett uttalte på side 1799 i dommen at:

"Det sentrale er etter mitt syn at ordet aksjeeier må tolkes slik at det gir eit effektivt vern for mindretalsaksjeigar, som ellers kan risikere å kunne reise søksmål eller krevje gransking etter at aksjane er skrivne bort av eit fleirtal på generalforsamlinga." (Min kursivering)

Den utvidende tolkningen var begrunnet i et effektivt minoritetsvern, som var det bærende formål til lovbestemmelsen. Høyesterett viser at innenfor den tekniske og formalistiske aksjeloven, kan det tenkes utvidende tolkninger som helt klart faller utenfor lovens ordlyd. Dommen åpner dermed for en mulighet til å tolke aksjeloven § 4-21 utvidende basert på formålsbetraktninger.

Tilsvarende synspunkt er lagt til grunn for indirekte eierskifter i juridisk teori basert på samme dom. Eide skriver at "det må legges til grunn at det kun i spesielle tilfeller kan foretas en sterk utvidende tolkning av en løsningsrettsordning basert på reelle hensyn/formålsbetraktninger."³⁶ Truyen vektlegger på sin side at "det åpnes for at en formålsoverordnet tolkning og en interesseavveining går foran et mer formalistisk utgangspunkt".³⁷

---

³⁴ Monsen (2012) s. 165.

³⁵ Truyen (2015) s. 4.

³⁶ Eide (2009) s. 406.

³⁷ Truyen (2015) s. 4.

Annen rettspraksis gjengitt i Rt. 1997 s. 840, konstaterer at også realøkonomiske betraktninger kan tas med i vurderingen av om det kan foretas en utvidende tolkning. Dommen omhandlet rekkevidden av forbudet i den tidligere aksjeloven § 12-10 mot at et aksjeselskap stiller sikkerhet for aksjonærens forpliktelser.³⁸ Saken gjaldt et datterselskap, som hadde stilt sikkerhet for et lån morselskapet hadde tatt (omfattet av ordlyden). Morselskapet hadde senere lånt ut de opplånte midlene til datterselskapet for kjøp av lokaler for datterselskapets virksomhet. Til tross for at disposisjonen tilsynelatende ble omfattet av forbudet, kom Høyesterett til at sikkerhetsstillelsen falt utenfor ordlyden i § 12-10 fordi det i realiteten var en sikkerhetsstillelse som datterselskapet stilte for seg selv. Høyesterett uttalte at det var en "sikkerhetsstillelse for eget lån som er den virkelighet man må bygge på i forholdet til §12-10".³⁹ Den daværende § 12-10 ble tolket og anvendt i samsvar med den reelle økonomiske situasjonen i den konkrete saken.

Rt. 1997 s. 840 lest i sammenheng med Rt. 2000 s. 1792 og juridisk teori, åpner opp for et argumentasjonsmønster hvor en formålsoverordnet tolkning basert på den reelle økonomiske situasjonen kan gå foran et mer formalistisk utgangspunkt ved tolkning av loven. I prinsippet åpner dette for unntak fra utgangspunktet om at et selskap og dens aksjonærer ikke skal identifiseres, ved at aksjeloven § 4-21 kan tolkes utvidende med tilsvarende tilnærming til å omfatte indirekte eierskifter. Vi står altså overfor et typisk tilfelle av "hovedregel og unntak".

Erik Langseth har imidlertid i en artikkel publisert 24.4.2024, tatt sterk avstand fra at det kan foretas en utvidende tolkning av aksjeloven § 4-21 til å omfatte indirekte eierskifter. Langseth uttrykker at "dette er en åpenbart uholdbar regel", og begrunner sitt standpunkt i at forkjøpsrettens formål har mindre vekt enn summen av de motstridende hensynene som vil inngå i interesseavveiningen.⁴⁰ De motstridende hensyn som Langseth legger vekt på vil inngå i en bredere interesseavveining senere i oppgaven, og vil bli behandlet under punkt 3.3.1 til 3.3.4.

Videre påpeker Langseth at domstolen har vært restriktive med å tolke bestemmelser om forkjøpsrett og tilbudsplikt utvidende når bestemmelsens formål står opp mot prinsippet om selskapets rettssubjektivitet.⁴¹ Felles for dommene som blir referert til i artikkelen er at det

---

³⁸ Lov 4. juni 1976 nr. 59 Lov om aksjeselskaper § 12-10.

³⁹ Rt. 1997 s. 840 s. 844.

⁴⁰ Langseth (2024) s. 1.

⁴¹ Langseth (2024) s. 6.

vrurderes om den omtvistede disposisjonen omfattes av avtaleklausuler, eller blir ansett som en omgåelse av denne.⁴² Det er korrekt som Langseth påpeker at et fåtall av disse dommene vurderer en utvidende tolkning av bestemmelser inntatt i aksjonæravtaler.⁴³ I denne delen av oppgaven behandler vi imidlertid et lovtolkningssspørsmål, og det påpekes at ingen av dommene i artikkelen behandler en utvidende tolkning av lovens bestemmelser.

Samlet sett virker det som at Langseth mener at domstolene har vært tilbakeholden med å foreta en utvidende tolkning av forkjøpsrettsklausuler, og påpeker at dette har overføringsverdi til en tolkning av aksjelovens bestemmelser.⁴⁴ Ved tolkning av forkjøpsrettsklausuler foreligger det et etablert prinsipp om at "man skal være forsiktig med å legge mer i en klausul enn man har sikker dekning for", og at forkjøpsrettsklausuler skal tolkes innskrenkende.⁴⁵ Et slikt tolkningsprinsipp er begrunnet i et annet grunnleggende prinsipp om at aksjonæravtaler skal tolkes strengt fordi de er utarbeidet av og inngått mellom profesjonelle.⁴⁶ I utgangspunktet har et slikt tolkningsprinsipp gode grunner for seg ved avtaletolkning, som kommenteres i kapittel 6, men det er ikke gitt at de samme prinsipper skal brukes ved tolkning av aksjelovens bestemmelser. Avtaletolkning og lovtolkning bygger i prinsippet på forskjellige tolkningsprinsipper, og ulike hensyn vil gjøre seg gjeldende i tolkningssspørsmålet. Det at rettspraksis har vært avvisende til å tolke avtalebestemmelser utvidende tilsier ikke, etter min mening, at en lovbestemmelse ikke kan tolkes utvidende i helt spesielle tilfeller hvor lovens formål gjør seg særlig gjeldende.

Videre er det også interessant at Langseth ikke har valgt å legge vekt på at Høyesterett i HR-2023-1128-A ikke benyttet seg av prinsippet om innskrenkende tolkning ved tolkning av en forkjøpsrettsklausul. Langseth henviser til dommen i en fotnote, og mener "det at retten velger å ikke anvende et bestemt tolkningsprinsipp, kan ikke forstås slik at prinsippet er fraveket eller opphevet, selv om retten kunne valgt å anvende det".⁴⁷ Dette er jeg for så vidt enig i, men at Høyesterett i en fersk dom har valgt å ikke benytte prinsippet om innskrenkende tolkning, skaper en viss usikkerhet om hvordan forkjøpsrettsklausuler skal tolkes. Dette vil i realiteten

---

⁴² Dommene henvist til i artikkelen er Rt. 1994 s. 581 (Scanvest), Rt. 2012 s. 1628 (Nordavis), Rt. 1965 s. 140 (Røsnes), Rt. 1989 s. 1198, LB-2009-9559, LB-1995-154, Voldgiftsavgjørelse fra 26.oktober 2021 med Øijord & Aanes og Helgeland Industriutvikling AS (MIP I) og voldgiftsavgjørelse fra 11. februar 2022 med Celsa Armeringsstål AS og Helgeland Industriutvikling AS (MIP II).

⁴³ Langseth (2024) s. 11.

⁴⁴ Langseth (2024) s. 6-8.

⁴⁵ Langseth (2024) s.8 med henvisning til Rt. 1965 s. 140.

⁴⁶ Bråthen (2022) s. 98 og Woxholth (2017) s. 221.

⁴⁷ Langseth (2024) s. 8 note 14.

svekke Langseth sitt synspunkt om at domstolen alltid vil være tilbakeholden med å tolke forkjøpsrettsklausuler utvidende. Like klart må det være at et prinsipp om innskrenkende tolkning av forkjøpsrettsklausuler ikke er direkte overførbart til tolkning av aksjelovens bestemmelser.

Som nevnt i punkt 3.1, mener Truyen at en utvidende tolkning er relevant fordi det er ønskelig å gravitere mot loven i stedet for å bygge på ulovfestede gjennomskjæringssynspunkter.⁴⁸ Langseth mener at regelen om utvidende tolkning må forkastes, men at gjennomskjæring kan skje ved indirekte eierskifter på bakgrunn av omgåelsesbetraktninger.⁴⁹ Det er hensiktsmessig å forankre en gjennomskjæring i en lovtolkning hvis aksjeloven tillater det. Når Rt. 2000 s. 1792 og Rt. 1997 s. 840 åpner for en utvidende tolkning av aksjelovens bestemmelser, er det etter min mening, tilstrekkelig grunnlag for å vurdere om en mulig hjemmel kan forankres i loven. Som påpekt i punkt 3.1, vil en gjennomskjæring forankret i loven ha sterkere legitimitet og forutberegnelighet enn et rettsgrunnlag basert på ulovfestede prinsipper i aksjeselskapsretten.

Med hjemmel i rettspraksis og juridisk teori, kan det legges vekt på lovens formål og realøkonomiske betraktninger for å gjøre en konkret vurdering av om aksjeloven § 4-21 kan tolkes utvidende til å omfatte indirekte eierskifter i et konkret tilfelle. Dette til tross for at Langseth i sin artikkel forkaster en slik "regel".⁵⁰ Artikkelen underbygger imidlertid at vi står overfor et klart tilfelle av hovedregel og unntak, og en bred interesseavveining. Synspunktet i artikkelen gjør det også mer klart at vi står overfor en uavklart problemstilling, noe som aktualiserer behovet for et klart avgrenset unntak, med retningslinjer å forholde seg til. Dette standpunktet støttes også av at domstolene, som Langseth påpeker, generelt har vært avvisende til å tolke forkjøpsrettsklausuler utvidende. Det som da blir retts teknisk vanskelig er å definere når hovedregelen skal følges, og når man skal konkludere med et unntak om at forkjøpsretten utløses ved indirekte eierskifte basert på en utvidende tolkning. Hvordan en slik rettslig vurdering og grensdragning skal foretas basert på tilgjengelige rettskilder, blir den videre vurderingen i oppgaven.

---

⁴⁸ Truyen (2010) s. 320.

⁴⁹ Langseth (2024) s. 15.

⁵⁰ Langseth (2024) s. 4.

3.3 Når får unntaket om utvidende tolkning anvendelse?

Formålet med dette punktet er å etablere retningslinjer for når det kan foretas en utvidende tolkning av aksjeloven § 4-21 til å utløse forkjøpsrett til målselskapets aksjer ved indirekte eierskifter. Så langt har vi i punkt 2.4 sett at bestemmelsens klare ordlyd, tilsier at indirekte eierskifter ikke omfattes av forkjøpsretten i aksjeloven § 4-21. Videre er det heller ikke noe avgjørende prejudikat ved spørsmålet, og forarbeidende gir ikke noe selvstendig veiledning. I et slikt tilfelle vil de reelle hensynene være en viktig rettskildefaktor. I det følgende skal oppgaven dermed, med et kritisk blikk, se på reelle hensyn som taler for og imot en utvidende tolkning. Derneft foretas det en vurdering i punkt 3.3.2 til 3.3.4 av om de etablerte vilkår for en utvidende tolkning som er konstatert i juridisk teori, ivaretar de motstridende interessene som oppstår i vurderingen.

3.3.1 Reelle hensyn som taler for og imot en utvidende tolkning av begrepet "eierskifte" i aksjeloven § 4-21

I utgangspunktet skal man være tilbakeholden med å foreta en utvidende tolkning av en klar ordlyd. En utvidende tolkning av aksjeloven § 4-21 til å omfatte forkjøpsrett ved indirekte eierskifte vil kunne stride imot lovgivers intensjon, og den opprinnelige meningen bak loven. Dette kan helt klart gå på bekostning av forutberegnelighetsprinsippet, og medføre usikkerhet i rettsanvendelsen. Aktørene har behov for klare og forutberegnelige regler, og dersom det åpnes for en utvidende tolkning kan dette medføre en del uavklarte spørsmål.⁵¹

Forarbeidende er tause angående forkjøpsrett ved indirekte eierskifte. Dette kan være fordi lovgiver ikke hadde som intensjon at aksjeloven § 4-21 skulle regulere indirekte eierskifter, at de ikke hadde tenkt på problemstillingen, eller at lovkonsepistene mente at grensedragningen måtte trekkes av domstolene. Legger vi de to sistnevnte tolkningsalternativene til grunn, er det nødvendig med en utvidende tolkning for å tilpasse loven til å håndtere nye og komplekse situasjoner.

En utvidende tolkning støttes også av rettferdighets- og rimelighetsbetraktninger. Det innebærer å tolke loven på en måte som gir rettferdige resultater, og som beskytter formål, rettigheter og

---

⁵¹ Langseth (2024) s. 5.

verdier som loven er ment å ivareta. En utvidende tolkning vil bidra til stabilitet i målselskapet, og beskytte de eksisterende aksjonærs kontroll ved inntreden av nye aksjonærer i eierselskapet. Uten en utvidende tolkning risikerer vi at forkjøpsretten mister sin verdi, og det vil være vanskelig å ivareta de hensyn som forkjøpsretten skal beskytte. Indirekte eierskifter kan brukes for å omgå forkjøpsretten når det skjer et eierskifte i eierselskapet som i realiteten har innvirkning på målselskapets styring.

Utvides forkjøpsretten til å gjelde for indirekte eierskifter vil det imidlertid medføre en gjennomskjæring av selskapsformen, og en omsetningsbegrensning på salg av aksjer i eierselskapet.⁵² Konsekvensen av dette vil være at eierselskapets aksjer prises lavere.⁵³ Dette kan være uheldig, særlig hvor eierselskapet har en egenverdi foruten å eie aksjer i målselskapet.

På den andre siden kan også erververens opptreden ved aksjekjøpet i eierselskapet støtte en utvidende tolkning på bakgrunn av risikobetraktninger.⁵⁴ Risikobetraktninger refererer til aksjeerverters analyse av potensielle risikoer som kan påvirke selskapet. Rt. 1989 s. 1198 taler for et slikt hensyn. I saken hadde Luftfartsdirektoratet gitt Gardemoen Flyrestaurant A/S enerett til leie og servering i restaurantlokalene på Gardemoen. Senere ble selskapets aksjer overdratt til en utenforstående, og kontrakten fulgte med. Det var ingen forbud mot salg av selskapets aksjer, men Høyesterett konkluderte likevel med at Luftfartsdirektoratet kunne si opp avtalen på grunn av kontraktsbrudd. Selskapet ble dermed identifisert med eierne når salget av alle aksjene i selskapet måtte likestilles med en overdragelse av en rettighet som etter kontrakten krevde utleiers samtykke. Salget uten å innhente samtykke utgjorde derfor et vesentlig kontraktsbrudd. Til tross for at dommen gjaldt leierettigheter i kontrakt, har den rettskildeværdi fordi den gjelder et indirekte eierskifte av leiekontrakten. I dommen ble det uttalt at kjøperen av aksjene i selskapet uttrykkelig påtok seg risikoen for at aksjen lovlig kunne erverves av ham.⁵⁵ Hvis erververen av aksjene i eierselskapet er kjent med at kjøpet kunne utløse forkjøpsretten av aksjene i målselskapet og/eller utgjør en utilbørlig disposisjon, må dette være et moment som støtter en utvidende tolkning.⁵⁶

De overnevnte betraktninger påpeker at det i spesielle tilfeller er gode grunner for å tillate en utvidende tolkning for å beskytte de førende hensyn bak reglene om forkjøpsrett. På den andre

---

⁵² Langseth (2024) s. 5.

⁵³ Bråthen (2022) s. 140 og Langseth (2024) s. 12.

⁵⁴ Eide (2009) s. 415.

⁵⁵ Rt. 1989 s. 1198 s. 1203.

⁵⁶ Eide (2009) s. 417.

siden står imidlertid forutberegnelighetsprinsippet og eierselskapets rettssubjektivitet sterkt. En utvidende tolkning kan derfor ikke foretas i alle tilfeller, og det konkluderes dermed med at unntaket bør begrenses til ulike kriterier/vilkår. I det følgende skal oppgaven dermed, så presist som mulig, beskrive når det kan gjøres unntak fra lovens klare ordlyd.

3.3.2 Oppsummering av standpunktet i juridisk teori

I mangel av avklarende rettspraksis om hvorvidt aksjeloven § 4-21 kan tolkes utvidende til å omfatte forkjøpsrett ved indirekte eierskifter, må det ses til andre rettskilder. I juridisk teori har spørsmålet vært gjenstand for diskusjon, hvor oppfatningen er at utvidende tolkning kan tenkes, men bør begrenses til helt spesielle tilfeller. Aarbakke har oppsummert synspunktet i teorien slik:

"Er aksjeeieren et aksjeselskap, skjer det ikke noe erverv av aksjene som utløser krav om ervervssamtykke ved at det aksjeeiende selskap får nye eiere. (...) Generelt vil det neppe være særlig plass for gjennomskjæringssynspunkter her, men *det kan tenkes at slike synspunkter kan ha betydning f.eks. hvis aksjene er selskapets eneste eller vesentlige eiendel*, slik også F. Truyen i "kan transaksjoner i eierselskap utløse samtykkekrav?" i "Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder", Festskrift til Mads Andenæs (2010) s. 318 flg. *som også setter som vilkår at erververen får bestemmende innflytelse over eierselskapet.*"⁵⁷ (Mine kursiveringer)

Aarbakke føyer seg dermed til en rekke forfattere som legger til grunn at hovedregelen er at forkjøpsretten ikke utløses ved indirekte eierskifte⁵⁸, men at unntak basert på gjennomskjæringssynspunkter kan tenkes når erververen får bestemmende innflytelse over eierselskapet, og hvis aksjene er eierselskapets eneste eller vesentlige eierandel. Til tross for at Aarbakkes lovkommentar og Truyens artikkel omhandler samtykkekravet i aksjeloven § 4-16 flg., må "spørsmålet om forkjøpsrett besvares med utgangspunkt i samme gjennomskjæringssynspunkter som det (...) er åpnet for i visse samtykketilfeller".⁵⁹ Dette underbygges av at samtykkekravet bygger på samme ordlyd, og de samme legislative hensyn som reglene om forkjøpsrett.

---

⁵⁷ Aarbakke mfl., Aksjeloven. Lovkommentar, § 4-15 annet ledd pkt. 2.1.

⁵⁸ Se f.eks. Andenæs mfl. (2016) s. 206 og Bråthen (2022) s. 39.

⁵⁹ Aarbakke mfl., Aksjeloven. Lovkommentar, § 4-15 tredje ledd pkt. 3.1.

Aarbakkes lovkommentar bygger på synspunkter fra blant annet Eide og Truyen sine artikler om problemstillingen. Eide uttaler at hvis det overføres "for eksempel mer enn 50% av kontrollen [i eierselskapet], vil [det] således foreligge grunnlag for en utvidende tolkning".⁶⁰ Truyen argumenterer for en tilsvarende løsning og uttaler at "kun transaksjoner som innebærer en endring i hvem som har bestemmende innflytelse i eierselskapet, fanges opp av samtykkekravet i målselskapet" og at det "bør kunne stilles opp et supplerende vilkår om at aksjeposten utgjør en vesentlig del av eierselskapets virksomhet".⁶¹

I juridisk teori er det derfor argumentert for en tilsvarende tilnærming til vurderingen som i løsningsrettsloven § 11 og verdipapirhandelloven § 6-1 annet ledd.⁶² Reglene bygger hovedsakelig på at det må foreligge et eierskifte i eierselskapet som har reell innvirkning på beslutninger i målselskapet for å kunne foreta en gjennomskjæring.

Løsningsrettsloven § 11 femte ledd indikerer at dersom en eiendom er eid av et selskap, kan forkjøpsretten som hefter på eiendommen utløses dersom en så stor del av aksjene skifter eier at "styringsretten kjem på andre hender". Forarbeidene legger til grunn at hovedregelen er at et erverv av mer enn 90% av aksjene og en tilsvarende del av de stemmer som kan bli gitt på generalforsamling, må anses som en reell overføring av aktiva.⁶³ Terskelen på 90% ble også konstatert i HR-2023-1250-A i avsnitt 42.

I prinsippet kommer ikke løsningsrettslovens bestemmelser til anvendelse på reglene om forkjøpsrett i aksjeloven, jf. løsningsrettsloven § 3, og kan derfor heller ikke benyttes etter en analogisk anvendelse. Etter Andenæs' oppfatning kan de alminnelige prinsipper løsningsrettsloven gir uttrykk for, likevel ha interesse ved tolkningen.⁶⁴ Truyen er enig i dette, men konkretiserer at prinsippet i så fall må tolkes i lys av den kontekst det anvendes, og at kravet til salg av 90% setter en lite hensiktsmessig høy terskel.⁶⁵ Terskelen på 90% er høy når vi ser det opp mot at en "bestemmende innflytelse" etter aksjeloven § 1-3, oppnås ved at en aksjonær har flertallet av aksjene i selskapet. Løsningsrettsloven § 11 femte ledd har derfor

---

⁶⁰ Eide (2009) s. 421.

⁶¹ Se Truyen (2010) s. 326-328 som stiller dette som vilkår for samtykkekravet.

⁶² Lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven).

⁶³ Ot.prp. nr. 39 (1993-94) s. 59.

⁶⁴ Andenæs (2016) s. 203.

⁶⁵ Truyen (2010) s. 325.

gode grunner for seg, men ordlyden "styringsretten i selskapet kjem på andre hender" setter en uforholdsmessig høy terskel i saker som omhandler forkjøpsrett til aksjer.⁶⁶

Truyen har derfor argumentert for at vurderingen må være etter en tilsvarende modell som verdipapirhandelloven § 6-1 andre ledd nr. 1 legger opp til.⁶⁷ Bestemmelsen omhandler tilbudsrettigheter i børsnoterte selskap, og lyder slik:

"(2) Som erverv etter første ledd regnes også erverv [av aksjer] *som representerer mer enn 50 prosent av stemmene i et selskap hvis vesentlige virksomhet består i å eie aksjer i et selskap som nevnt i første ledd.*". (Min kursivering)

Vilkårene i bestemmelsen har gode grunner for seg også ved indirekte eierskifte. Truyen mener at bestemmelsen gir en "hensiktsmessig mekanisme som skal sikre at lovbestemmelsen blir mer effektiv og kan fylle sitt formål", som var å forhindre omgåelser fra tilbudsplikten.⁶⁸ I denne oppgaven blir lovbestemmelsen kun brukt som et eksempel på hvordan en slik rettslig vurdering kan foretas, og hvordan den kunne vært kodifisert.

Det gjeldende standpunktet i juridisk teori kan derfor oppsummeres slik: Utgangspunktet er at indirekte eierskifter ikke medfører en forkjøpsrett i målselskapet. Fra utgangspunktet kan det likevel gjøres unntak når det skjer en overdragelse i form av bestemmende innflytelse i eierselskapet, samt at eierselskapets vesentlige virksomhet består i å eie aksjer i målselskapet.

Fra rettskildelæren vet vi at juridisk teori i utgangspunktet bærer begrenset vekt som rettskildefaktor.⁶⁹ I tilfeller hvor verken forarbeidene og rettspraksis har kommentert rettsspørsmålet, vil imidlertid reelle hensyn og den juridiske teorien få betydelig vekt.⁷⁰ Dette gjelder særlig hvis standpunktene i teorien stemmer overens med de reelle hensyn som gjør seg gjeldende. I det følgende skal det derfor vurderes om vilkårene som oppstilles i teorien om forkjøpsrett ved indirekte eierskifter, "treffer" de reelle hensyn som ble gjennomgått over.

3.3.3 Endring i bestemmende innflytelse i eierselskapet

---

⁶⁶ Bale og Røsås (2005) s. 7.

⁶⁷ Truyen (2015) s. 5.

⁶⁸ Truyen (2015) s. 5.

⁶⁹ Se bla. Skoghøy (2018) s. 216 flg.

⁷⁰ Se bla. Høgberg og Sunde (2019) s. 462.

Juridisk teori påpeker at det må foreligge en endring i "bestemmende innflytelse" i eierselskapet som et vilkår for utvidende tolkning. Det interessante i denne sammenhengen er om et slikt vilkår treffer de reelle hensyn som forkjøpsretten skal ivareta.

Formålet med forkjøpsretten er å føre kontroll med hvem som kan foreta avgjørelser på vegne av målselskapet. Etter aksjeloven § 1-3 har et selskap bestemmende innflytelse hvis selskapet "eier så mange aksjer eller andeler i et annet selskap at de representerer flertallet av stemmene i det andre selskapet". Etter ordlyden oppnås en bestemmende innflytelse i et aksjeselskap ved å inneha 50% av aksjene og stemmene i eierselskapet. En aksjonær med bestemmende innflytelse vil ha rett til å utpeke styret i eierselskapet, jf. aksjeloven § 6-3, og i praksis er det eierselskapets styre som utøver eierskapet i målselskapet.⁷¹ I prinsippet innebærer dette at en endring i "bestemmende innflytelse" i eierselskapet vil ha en direkte virkning på generalforsamlingens beslutninger i målselskapet. Dette kan likestilles med tilfeller der aksjene i målselskapet selges direkte, hvor kontrollhensynet hadde slått til for fullt, og forkjøpsretten hadde blitt utløst etter aksjeloven § 4-21.

Overføring av bestemmende innflytelse i eierselskapet er derfor et rimelig minimumsvilkår for at forkjøpsretten skal utløses ved indirekte eierskifte. Bakgrunnen for dette er at et eierskifte i en minoritetsaksjonær i eierselskapet ikke vil medføre like store konsekvenser for beslutningstakingen i målselskapet, nettopp fordi minoritetsaksjonærer ikke har mulighet til å oppnevne styret som i praksis deltar i styring av målselskapet.⁷² De hensyn vi søker å beskytte med forkjøpsretten vil derfor ikke gjøre seg gjeldende i like stor grad ved eierskifte av en minoritetsaksjonær i eierselskapet.

Overdragelse av bestemmende innflytelse må også veies opp mot lovens systematikk og utgangspunktet om at selskap og aksjonær ikke identifiseres.⁷³ Hensynet til selskapet som et eget rettssubjekt, og at terskelen for gjennomskjæring må være høy, taler for at forkjøpsretten ikke kan utløses i ethvert tilfelle. På den andre siden tilsier rettferdighetsbetraktninger at det ikke kan ses bort fra forkjøpsretten ved indirekte eierskifter. Det vil medføre at forkjøpsretten mister sin verdi i de tilfellene aksjene er eid av et holdingselskap. Det må derfor foreligge en balansert terskel for identifikasjon som ivaretar motstridende hensyn i like stor grad.

---

⁷¹ Truyen (2010) s. 326.

⁷² Truyen (2010) s. 327.

⁷³ Truyen (2010) s. 327.

Når det foreligger tungtveiende motstridende hensyn i interesseavveiningen, er det hensiktsmessig å etablere vilkår, og en nedre grense for når forkjøpsretten utløses. At denne grensen settes til at erververen av eierselskapet får en "bestemmende innflytelse", utgjør en retts teknisk egnet regel.⁷⁴ Vilkåret stemmer også godt overens med de formål som forkjøpsretten er ment å ivareta, og danner en fornuftig nedre grense for identifikasjon.

3.3.4 Aksjeposten må utgjøre en vesentlig del av eierselskapets virksomhet

En vid identifikasjon på bakgrunn av en utvidende tolkning kan bidra til bedre kontroll ved indirekte eierskifter, og kan være til fordel for aksjonærene i målselskapet.⁷⁵ Det er likevel gode grunner for å ikke la unntaket gå for langt. Med hensyn til eierselskapets rettssubjektivitet, er terskelen for å tillate en identifisering basert på en utvidende tolkning høy. Dersom vi skulle tillate en utvidende tolkning i tilnærmet alle tilfeller av overføring av bestemmende innflytelse i eierselskapet, ville det medføre en omsetningsbegrensning i eierselskapet, og en kraftig innsnevret mulighet til å omsette eierselskapets aksjer.

Et tilleggsvilkår til at det skjer et kontrollskifte i eierselskapet bør derfor presiseres. I juridisk teori er det derfor beskrevet et vilkår om at eierselskapets "vesentlige virksomhet består i å eie aksjer" i målselskapet.⁷⁶ I det videre blir det naturlig å se om vilkåret "treffer" hensynene som ble gjennomgått i punkt 3.3.1.

Med utgangspunkt i realøkonomiske betraktninger, bør forkjøpsretten begrenses ved indirekte eierskifte til transaksjoner hvor eierskiftet i eierselskapet i et økonomisk perspektiv også anses som et eierskifte i målselskapet.⁷⁷ Med andre ord, hvis det økonomiske aspektet ved at eierselskapet skifter eier er tilnærmet likt den økonomiske realiteten ved et direkte salg av aksjene i målselskapet, bør de to transaksjonene likestilles. Dette argumentet er basert på likhetsbetraktninger, der tilfeller som i realiteten ligner hverandre, utløser forkjøpsretten. Synspunktet vil da være at et salg av aksjer i et eierselskap uten noen reell verdi foruten å eie aksjer i målselskapet, i prinsippet bør likestilles med et direkte salg av aksjene i målselskapet. I slike tilfeller utgjør aksjeposten hele virksomheten i eierselskapet, og eierselskapet har i

---

⁷⁴ Truyen (2010) s. 327.

⁷⁵ Truyen (2010) s. 327.

⁷⁶ Truyen (2010) s. 327.

⁷⁷ Truyen (2010) s. 327.

prinsippet ikke noen annen realitet enn å eie aksjene. Å foreta et salg av eierselskapet har dermed et omgåelsesaspekt og taler klart for en utvidende tolkning.⁷⁸

På den annen side vil aksjonærene i eierselskapet ha større fleksibilitet og mulighet til å maksimere sin økonomiske gevinst ved å kunne selge aksjene i eierselskapet uten å utløse en forkjøpsrett. Ved å tillate en avhending av aksjene i eierselskapet, i stedet for aksjene i målselskapet uten at forkjøpsretten utløses, kan aksjonærene i eierselskapet dra full nytte av de potensielle fordelene som eierselskapet har å tilby.

Etter mitt skjønn er disse motargumentene kun treffende når aksjeposten utgjør en mindre del av virksomheten i eierselskapet. I slike tilfeller er realiteten i eierskiftet i eierselskapet mer sammensatt, da eierselskapets reelle virksomhet er mer enn bare å eie aksjer i målselskapet.⁷⁹ I LB-2009-9559 ble det lagt vekt på et slikt argument. Spørsmålet var om en avtalefestet forkjøpsrett i målselskapet ble utløst som følge av overdragelse av aksjer i eierselskapet. Her uttalte lagmannsretten at "forkjøpsretten ikke skulle legge bånd på eierne" i L.A. Lund AS (Eierselskapet) og at "aksjene i Orring Byggsenter (Målselskapet) utgjorde en liten del av virksomheten til L.A. Lund AS og var derfor en uvesentlig del i de aktuelle transaksjoner". I de tilfellene hvor eierselskapet har en særskilt egenverdi skal det derfor mye til for å godta en utvidende tolkning.⁸⁰ Det bør ikke legges begrensninger på legitime og normale transaksjoner i eierselskapet som ikke har preg av omgåelse knyttet til aksjeposten i målselskapet.

Følgelig, dersom avhender kan begrunne og dokumentere at salget av aksjene i eierselskapet er gjort på bakgrunn av forretningsmessige hensyn, og at eierselskapet har en særskilt egenverdi foruten å eie aksjene i målselskapet, må dette med tyngde tale imot en utvidende tolkning.⁸¹ Åpnes det for en utvidende tolkning som medfører forkjøpsrett til aksjene i målselskapet i slike tilfeller, er det store risikoer knyttet til aksjers omsettelighet og aksjeerververs rettigheter i et eierselskap som i hovedsak driver en annen virksomhet enn å eie aksjer i målselskapet.

På bakgrunn av dette er det hensiktsmessig og trolig riktig etter en vurdering av de hensyn som gjør seg gjeldende, å stille et vilkår om at aksjeposten må utgjøre en viss andel av virksomheten

---

⁷⁸ Bale og Røsås (2005) s. 5.

⁷⁹ Truyen (2010) s. 327.

⁸⁰ Eide (2009) s. 416.

⁸¹ Eide (2009) s. 418.

som utøves i eierselskapet for at forkjøpsretten i målselskapet skal utløses. Truyen mener at aksjeposten må utgjøre en "vesentlig del" av eierselskapets virksomhet.⁸²

Det problematiske med å oppstille en terskel om at aksjeposten må utgjøre en "vesentlig del" av eierselskapets virksomhet, er at det er vanskelig å oppstille klare retningslinjer for når dette er oppfylt. Begrepet "vesentlig" er skjønnsmessig, selv om en alminnelig forståelse tilsier at verdien eller betydningen av aksjene må være betydelig for eierselskapets virksomhet. Aksjene kan ha finansiell betydning ved at de utgjør en stor del av selskapets inntekter, fortjenester eller eierandeler.

Spørsmålet om aksjeposten utgjør en "vesentlig" del av virksomheten må derfor etter Truyens mening, i prinsippet bero på en konkret realøkonomisk vurdering av "virksomhetens økonomiske realitet, økonomiske aktivitet og økonomisk verdi av eierselskapets øvrige virksomheter".⁸³ En slik konkret vurdering er viktig for å kunne ivareta de ulike hensyn som må veies opp mot hverandre, og utgjør dermed en viktig del av analysen av om det kan foretas en utvidende tolkning.

Det må imidlertid være korrekt, som antatt av Truyen, at dersom et eierselskap driver en omfattende virksomhet, hvor det å eie aksjene i målselskapet kun er en mindre viktig del av denne virksomheten, kan det ikke komme på tale med en utvidende tolkning slik at forkjøpsretten utløses ved kontrollskifte i eierselskapet. I slike tilfeller slår rett og slett ikke begrunnelsen for unntaket til. Det er ikke en omgåelse, men heller en reell og legitim transaksjon i et selskap som etter ordlyden faller utenfor loven. Da kan det ikke være tilstrekkelig rettslig grunnlag for å utløse en forkjøpsrett i det underliggende målselskapet.

3.3.5 Konklusjon

Hovedregelen etter aksjeloven er at et indirekte eierskifte ikke utløser forkjøpsrett etter aksjeloven § 4-21. Etter en gjennomgang av øvrige rettskilder, ser vi imidlertid solid rettslig grunnlag for at det i visse tilfeller kan foretas en utvidende tolkning av bestemmelsen til å omfatte forkjøpsrett ved indirekte eierskifter. Med andre ord gjelder det visse unntak fra hovedregelen. En utvidende tolkning kan imidlertid bare gjøres etter en konkret vurdering basert på lovens formål og realøkonomiske betraktninger. Det må vurderes om eierskiftet i

---

⁸² Truyen (2010) s. 328.

⁸³ Truyen (2010) s. 328.

eierselskapet bør likestilles med et direkte salg av aksjene i målselskapet (identifisering), etter en interesseavveining av de hensyn som gjør seg gjeldende.

Når vurderingen av om indirekte eierskifte utløser forkjøpsrett i målselskapet beror på en formålsoverordnet tolkning og en interesseavveining, er det nødvendig å ha konkrete vilkår å forholde seg til i rettsanvendelsen. Det er derfor avgjørende at unntaket fra hovedregelen begrenses til de tilfeller hvor det har skjedd en overdragelse av "bestemmende innflytelse" i eierselskapet, samt at eierselskapets "vesentlige virksomhet" må være å eie aksjer i målselskapet. På denne måten ivaretas forutberegneligheten ved at det skapes retningslinjer som er enkle å forholde seg til, og hensynene som forkjøpsretten skal beskytte blir ivaretatt. Etter min mening, er slike tilleggsvilkår avgjørende for å kunne kreve forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, og utgjør en riktig og balansert regel.

4 Omgåelse som rettsgrunnlag for identifikasjon

Indirekte eierskifter rammes som hovedregel ikke direkte av ordlyden i aksjeloven § 4-21. Utgangspunktet er dermed at aksjonærer i eierselskapet står fritt til å velge den transaksjonen som gir det mest gunstige resultatet, og tilpasse transaksjonen slik at forkjøpsretten ikke utløses.⁸⁴ Utgangspunktet er solid forankret i forutberegnelighetsprinsippet som skal sikre at aksjonærer skal kunne forutse sin egen rettsstilling, og være sikker på at den disposisjonen de velger ikke rammes av en forkjøpsrett.

På enkelte rettsområder, slik som i skatteloven § 13-2, er det imidlertid fastslått som sikker rett at en uakseptabel omgåelse av regelverket likevel medfører rettsvirkninger.⁸⁵ Spørsmålet i dette kapittelet er om et indirekte eierskifte kan anses som en omgåelse av forkjøpsretten til aksjene i målselskapet, med den konsekvens at målselskapets eksisterende aksjonærer likevel har forkjøpsrett.

For å kunne besvare dette spørsmålet, må vi først undersøke om det foreligger en omgåelseslære i aksjeselskapsretten.

Spørsmålet har vært oppe til vurdering i Rt. 2012 s. 1628 ("*Nordavis-dommen*") som gjaldt en vedtektsfestet stemmerettsbegrensning i et medieselskap som begrenset hver aksjonærs mulighet til å stemme for maksimalt 10% av det samlede antall aksjer. For å unngå begrensningen fordelte en aksjonær en større aksjepost mellom sine heleide datterselskap, og fikk dermed i realiteten en større maktkonsentrasjon enn 10%. Høyesterett konkluderte med at dette var en rettstridig omgåelse og uttalte i avsnitt 45 at:

" en uttalelse i Rt. 1994 s. 581 (Scanvest) synes å gi en spire til den omgåelsesdoktrine som er mer utviklet i den senere *Nimbus-dommen*. ... *Etter mitt syn [peker dette] i retning av en rettssetning om at man ved rene omgâelser må kunne se bort fra den løsning som ellers ville følge av alminnelig tolkning.*". (Min kursivering)

Ved å påpeke at det ved "rene omgâelser må kunne se[s] bort fra den løsning som ellers ville følge av alminnelig tolkning", etablerer Høyesterett en rettssetning som gir uttrykk for en

---

⁸⁴ Skar (2019) s. 270 og Langseth (2024) s. 14.

⁸⁵ Skar (2019) s. 270.

ulovfestet omgåelselære i aksjeselskapsretten. Som Høyesterett viser i uttalelsen, har dette også forankring i Rt. 1994 s. 581 (Scanvest) og Rt. 1995 s. 46 (Nimbus). En omgåelselære skal dermed fange opp tilfeller som tilsynelatende er i samsvar med lovens ordlyd, men som bryter med grunnleggende prinsipper og formål med bestemmelsen.

Nordavis-dommen er også avklarende angående hvilke disposisjoner som anses som en selskapsrettslig omgåelse. Dommen oppstiller to hovedvilkår som må være oppfylt for at omgåelse kan medføre selskapsrettslig gjennomskjæring. For det første må disposisjonen være motivert av en omgåelseshensikt, og for det andre må fordelene som oppnås stride mot regelens formål.⁸⁶ Dommen og dens vilkår gir klart nok uttrykk for en generell selskapsrettslig omgåelselære.

Spørsmålet om en omgåelselære gjelder ved forkjøpsrett ved indirekte eierskifte har ikke vært oppe til vurdering i Høyesterett. Lagmannsretten har imidlertid vurdert spørsmålet uten anke til Høyesterett i LG-2018-178353 (SFE) og LF-2021-095094 (Trønder-Avisa). På side 12 i sistnevnte dom ble det uttalt "at en omgåelsedoktrine har gjennomslagskraft i selskapsretten, er slått fast av Høyesterett i Rt. 2012 s. 1628 avsnitt 45".

Selv om en skal være varsom med å legge for stor vekt på to lagmannsrettsdommers prejudikatvirkning, fremstår det som en fornuftig konklusjon så langt å si at rettspraksis fra Høyesterett og lagmannsrettene støtter den konklusjonen at en omgåelsedoktrine er relevant i forhold til omsetningsbegrensninger. I det følgende skal det redegjøres for hva som ligger i de nevnte vilkår, og vurderes når forkjøpsretten utløses ved indirekte eierskifter basert på omgåelsesbetraktninger.

4.1 Omgåelseshensikt

Generelt må den konkrete disposisjonen være motivert av en omgåelseshensikt, jf. *Nordavis-dommen*. En omgåelseshensikt innebærer, etter Skar sin mening, å finne ut om "drivkraften bak den omstridte disposisjonen har vært å unngå en tyngende bestemmelse og/eller komme inn under en begunstigende bestemmelse".⁸⁷ Vilkåret om omgåelseshensikt er også konstatert i Rt. 1997 s. 1010 (Mycron) og RG 2007 s. 411, og har dermed bred oppfatning i rettspraksis. Et

---

⁸⁶ Rt. 2012 s. 1628 avsnitt 44 og 46.

⁸⁷ Skar (2019) s. 279.

vilkår om omgåelseshensikt kan dermed uten videre legges til grunn som gjeldende rett i forhold til en generell omgåelse i selskapsretten.

Et vilkår om omgåelseshensikt er også nødvendig ved omgåelse av forkjøpsretten. Dette ble vurdert i LG-2018-178353 ("*SFE-dommen*"). Dommen er et eksempel på et indirekte eierskifte hvor BKK AS og Sogn og Fjordane Fylkeskommune var aksjonærer i Sogn og Fjordane Energi AS ("*SFE*") (Målselskap). Sogn og Fjordane Fylkeskommune overførte aksjene til et heleid holdingsselskap, SF Holding AS (eierselskapet), hvor ulike kommuner kom inn på eiersiden ved en senere anledning. Etter at kommunene ervervet aksjene, gjorde BKK gjeldende forkjøpsrett til aksjene i SFE. Lagmannsretten konkluderte med at det ikke forelå en rettstridig omgåelse, til tross for at de mente at transaksjonen som ble gjort i eierselskapet var for å "unngå å utløse forkjøpsrett til fordel for BKK, slik at verdiene som ligger i kraftaksjene i SFE kunne overføres til primærkommunene".⁸⁸ Omgåelseshensikten ble vurdert, og er klart nok et vilkår ved indirekte eierskifter. Anken til Høyesterett ble forkastet, og dommen bærer derfor rettskildeverdi på dette punkt, men med begrenset vekt.

Skar påpeker at de klareste tilfellene av omgåelse er når omgåelseshensikten er enerådende.⁸⁹ Begrunnelsen er at *Nordavis-dommen* i avsnitt 59, vurderte om fordelingen av aksjene hadde som "eneste siktemål" å omgå stemmerettighetsbegrensningene.⁹⁰ Det er dermed statuert en høy terskel for å påvise en omgåelseshensikt i de nevnte rettskildene.

Langt på vei innebærer en omgåelseshensikt at det må fastslås at partenes subjektive mening med disposisjonen var å omgå reglene om forkjøpsrett. Skar synes imidlertid å mene at "selv om vurderingen (...) må foretas subjektivt, må vurderingen i stor grad objektiviseres gjennom bevisbedømmelsen".⁹¹ Dette virker fornuftig. De færreste vil åpent innrømme en omgåelseshensikt. Domstolen må derfor legge til grunn det som objektivt sett er mest sannsynlig, basert på bevisene. Ved indirekte eierskifter innebærer dette at det må påvises at det "eneste siktemålet" ved å selge aksjene i eierselskapet i stedet for målselskapet, har vært å omgå reglene om forkjøpsrett.

---

⁸⁸ LG-2018-178353 s. 12.

⁸⁹ Skar (2019) s. 285.

⁹⁰ Se også Rt. 1995 s. 46 og Rt. 1997 s. 1010.

⁹¹ Skar (2019) s. 283.

4.2 Fordelen må stride mot regelverkets formål

Når det gjelder den generelle omgåelselæren i selskapsretten kan ikke en omgåelseshensikt alene begrunne at det er anledning til å fravike rettsgrunnlagets ordlyd.⁹² I *Nordavis-dommen* ble det ikke konkludert med omgåelse kun på bakgrunn av en omgåelseshensikt, men også fordi disposisjonen var i strid med den vedtektsfestede stemmerettsbegrensningen.⁹³ Formålet med stemmerettsbegrensningen var å "sikre mot at aksjonærinnflytelse konsentreres på noen få hender", noe som klart ble krenket i denne saken.⁹⁴ Dommen krever dermed også at den rettslige fordelene som disposisjonen medfører, må stride mot regelverkets formål. *SFE-dommen* bygger på det samme vilkåret på side 12 og uttaler at:

"et opplagt minstevilkår for å statuere omgåelse, må være at omgåelsen er rettsstridig, i den forstand at transaksjonene vurdert under ett ikke går ut over de tilpasningsmuligheter som regelverket åpenbart tilsier." (Min kursivering)

At fordelene som oppnås må stride imot regelens formål refererer til at det "tilsiktete gunstige rettslige resultatet krenker formålene og hensynene bak det aktuelle regelverket".⁹⁵ Spørsmålet om den rettslige fordelene av et omgåelsesforsøk strider mot regelverkets formål er derfor, etter Skar sin mening, en interesseavveining hvor "det ut fra en samlet bedømmelse av hensynene og betraktningene bak de berørte bestemmelsene, må kreve at krenkelsen fremstår som vesentlig".⁹⁶

Overføres disse vurderingskriteriene til problemstillingen ved indirekte eierskifte, innebærer det en helt konkret vurdering av om disposisjonen strider imot kontrollhensynet og hensynet til at aksjonæren skal ha mulighet til å beholde sin forholdsmessige eierandel. I den konkrete vurderingen vil de samme momenter som ved utvidende tolkning i punkt 3.3.2, om at det skjer en endring i bestemmende innflytelse i eierselskapet, og at aksjeposten må utgjøre en vesentlig del av eierselskapets virksomhet, være relevante.⁹⁷

Under dette momentet synes rettspraksis å bygge på likhets- og analogibetraktninger, jf. *Nordavis-dommen* og Rt. 1997 s. 1010 (Mycron). I *Nordavis-dommen* ble det lagt vekt på at

---

⁹² Skar (2019) s. 305.

⁹³ Rt. 2012 s. 1628 avsnitt 46.

⁹⁴ Rt. 2012 s. 1628 avsnitt 46.

⁹⁵ Skar (2019) s. 279.

⁹⁶ Skar (2019) s. 288 og 306.

⁹⁷ Bale og Røsås (2005) s. 5.

aksjonæren hadde samme kontroll over aksjene og stemmegivningen som om de hadde eid aksjene direkte, og ikke gjennom de heleide aksjeselskapene.⁹⁸ Aksjefordelingen mellom heleide datterselskap ble derfor ansett som en krenkelse av de hensynene som vedtektsbegrensningen skulle beskytte. Som dommen illustrerer, og Skar gir uttrykk for, må den faktiske og økonomiske virkningen av disposisjonen (indirekte eierskifte) sammenlignes, med andre disposisjoner som regelverket ikke begunstiger.⁹⁹

Vurderingen av om det foreligger en omgåelse av forkjøpsrettsreglene vil derfor avhenge av en sammenligning mellom disposisjoner som utløser forkjøpsretten, og det konkrete tilfellet for indirekte eierskifte. Hvis det indirekte eierskifte er faktisk og økonomisk likt et direkte eierskifte av aksjene i målselskapet, taler det med styrke for at disposisjonen skal anses som en omgåelse. Hadde aksjene i målselskapet blitt solgt direkte til en utenforstående i stedet for gjennom et eierselskap, ville forkjøpsretten blitt utløst. Dersom eierselskapet ikke har noen reell verdi foruten å eie aksjer i målselskapet, kan dette sammenlignes med å selge aksjer direkte til en utenforstående uten eierselskapet som mellomledd. I slike tilfeller står ikke hensynene bak eierselskapet som et selvstendig rettssubjekt sterkt, og dette taler klart for en omgåelse.¹⁰⁰

Konklusjonen kan derimot bli annerledes dersom en aksjonær kunne oppnådd det faktiske og rettslige resultatet på en måte som klart går fri fra forkjøpsretten.¹⁰¹ I så tilfelle, vil det være et moment som taler klart imot at disposisjonen rammes av den ulovfestede omgåelseslæren. Dette var tilfellet i *SFE-dommen*, hvor lagmannsretten uttalte at:

" det [er] ikke realitetsforskjeller mellom den transaksjonen det kreves fastsettelsesdom for og typetilfeller som klart går fri fra forkjøpsretten, (...), og da er det *ikke større grunn til å motvirke denne transaksjonen enn slike tilpasninger som er akseptert direkte etter aksjeloven*." ¹⁰² (Min kursivering)

Lagmannsretten konkluderte med at det ikke var en omgåelse fordi et salg av aksjene til kommunene var å selge til en "nærstående" som ikke utløser forkjøpsrett etter aksjeloven § 4-19. Dommen gir dermed uttrykk for at dersom aksjonærene kunne oppnådd samme faktiske og rettslige resultat på en måte som ville vært uangripelig, ville det være et sterkt moment for å

---

⁹⁸ Rt. 2012 s. 1628 avsnitt 62.

⁹⁹ Skar (2019) s. 279.

¹⁰⁰ Bale og Røsås (2005) s. 5.

¹⁰¹ Skar (2019) s. 290-291.

¹⁰² LG-2018-178353 s. 12.

akseptere disposisjonen.¹⁰³ Det kreves dermed en grundig analyse av de faktiske forhold for å konstatere at det foreligger en omgåelseshensikt, og at transaksjonen i eierselskapet strider imot formålet bak forkjøpsretten i det underliggende målselskapet.

4.3 Konklusjon

Det er alminnelig antatt at det gjelder en ulovfestet omgåelselære i selskapsretten, jf. Rt. 2012 s. 1626. Domstolen har også anvendt omgåelselæren på konkrete saker om forkjøpsrett etter aksjeloven. Det innebærer at omgåelselæren er et selvstendig rettsgrunnlag for identifikasjon, og kan medføre forkjøpsrett til aksjer ved indirekte eierskifter.

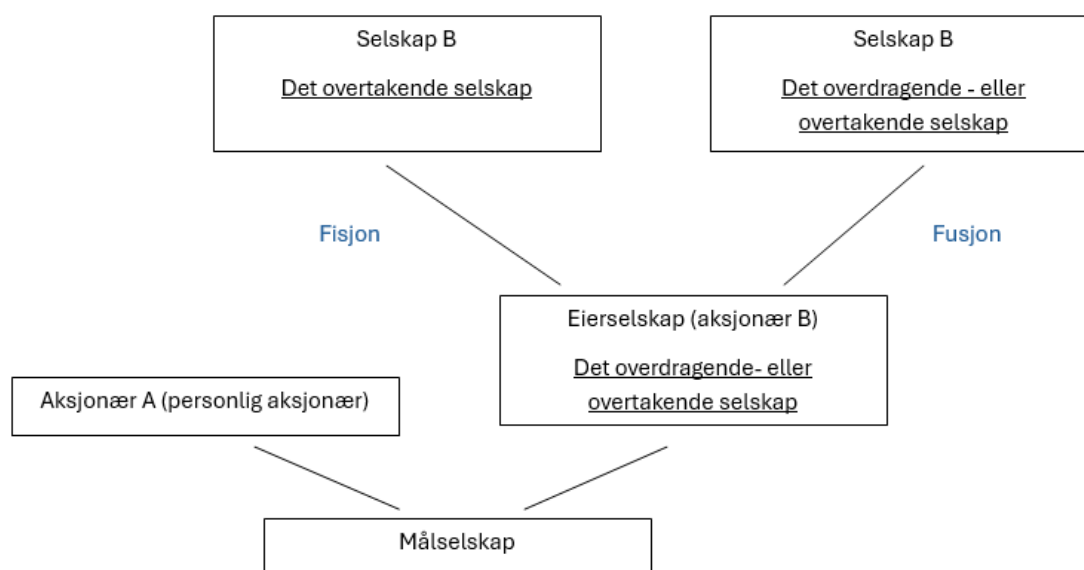
En omgåelse kan imidlertid etter gjeldende rett, bare konstateres dersom det påvises en omgåelseshensikt bak salget av aksjene i eierselskapet, og at fordelene som oppnås ved å utføre den bestemte transaksjonen strider mot regelverkets formål om å beskytte aksjonærene i målselskapet. Kort sagt vil domstolen vurdere det om det eneste siktemålet med å selge aksjene i eierselskapet har vært å omgå forkjøpsretten. Dernest vil domstolen undersøke om salget av aksjene i eierselskapet er så likt et direkte salg av aksjene i målselskapet, økonomisk og reelt, at de to ulike transaksjonene rettslig sett bør behandles likt i forhold til forkjøpsretten. Hvis svaret på begge spørsmål er bekreftende, vil forkjøpsretten utløses med hjemmel i omgåelsesbetraktninger.

---

¹⁰³ Skar (2019) s. 291.

5 Særlig om forkjøpsrett ved fusjon og fisjon

Fusjoner og fisjoner er ulike former for transaksjoner som kan lede til endringer i et eierselskaps eiersammensetning. Formålet med dette kapittelet er å kort beskrive gjeldende rett angående forkjøpsrett ved fusjon og fisjon. Den konkrete problemstillingen er om fusjon og fisjon utløser forkjøpsrett til aksjene i målselskapet etter aksjeloven § 4-19, jf. § 4-21. Dette er illustrert under:

Figur 2. Illustrasjonen viser en fusjon og fisjon.

Fusjon er legaldefinert i aksjeloven § 13-2 som en prosess hvor et selskap overtar et annet selskaps eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet, mot at aksjonærene i det overdragende selskap får vederlag i form av aksjer i det overtakende selskapet. En fusjon er, som vist i illustrasjonen, en sammenslåing av eierselskapet og Selskap B. Det er to måter en fusjon kan skje på. For det første, kan eierselskapet være det overdragende selskapet, og Selskap B det overtakende, hvor alle eiendeler i eierselskapet (inkludert aksjene i målselskapet) overføres til selskap B. For det andre, kan eierselskapet være det overtakende selskapet og Selskap B det overdragende. Her overtar eierselskapet rettigheter og eiendeler fra Selskap B, noe som innebærer at aksjene i målselskapet fortsatt ligger i eierselskapet. I et slikt tilfelle skjer det en inntreden av nye aksjonærer i eierselskapet, og medfører derfor et eierskifte i eierselskapet. Sistnevnte tilfelle er derfor en type indirekte eierskifte.

En fisjon innebærer å dele et selskap inn i to eller flere enheter ved at selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser fordeles på selskapet selv, og ett eller flere overtakende selskap, jf. aksjeloven § 14-2. Illustrasjonen viser at en del av eierselskapet blir utskilt og overført (inkludert aksjene i målselskapet) til selskap B, og dette vil være et direkte eierskifte av målselskapets aksjer.

I denne oppgaven vil de nevnte disposisjonene bli behandlet samlet. Begrunnelsen er at vi må finne ut om aksjelovens regler om forkjøpsrett generelt kan anvendes ved fusjon og fisjon. Fusjon og fisjon bygger på et kontinuitetsprinsipp som innebærer at det verken skjer en forandring i det overdragende eller det overtakende selskaps rettigheter og plikter, til tross for endringer på eiersiden. Hvorvidt en fusjon eller fisjon, i det hele tatt anses som et eierskifte i forkjøpsrettens forstand, er derfor omdiskutert i juridisk teori.¹⁰⁴ I det følgende skal det derfor foretas en analyse av om fusjon og fisjon utløser forkjøpsrett etter aksjeloven § 4-21, og i så fall, i hvilke tilfeller forkjøpsretten utløses.

5.1 Kontinuitetsprinsippet

Analysen av problemstillingen avhenger av en redegjørelse av kontinuitetsprinsippet. Kontinuitetsprinsippet er ikke lovfestet, men er helt grunnleggende for reglene om fusjon og fisjon.¹⁰⁵ Andenæs definerer det som en juridisk konstruksjon hvor det overdragende selskapet anses for å fortsette i det fusjonerte selskap, slik at det ikke skjer et identitetskifte i forhold til det overdragende selskap sine aksjonærer og medkontrahenter.¹⁰⁶ Prinsippet innebærer derfor at selskapet fortsetter å eksistere som en juridisk enhet, hvor selskapets rettigheter, forpliktelser, eiendeler og kontrakter forblir intakte, til tross for at det skjer en endring i aksjonærsammensetningen.

Betydningen av kontinuitetsprinsippet ble understreket i aksjelovens forarbeider. Etter en gjennomgang av hvilke regler som var hensiktsmessig ved fusjon og fisjon, konkluderte forarbeidene med at "man (...) fortsatt må legge vekt på synspunktet om kontinuitet i eierinteressene".¹⁰⁷ Reglene som ble vedtatt bygget på selskapsrettslig kontinuitet i sammenheng med skattemessig kontinuitet, og er avgjørende for et velfungerende fusjons- og

---

¹⁰⁴ Se f.eks.: Eide (2009) s. 424 flg. Liland (2023) s. 38 flg. Bråthen (2023) s. 130 flg.

¹⁰⁵ HR-2023-1128-A avsnitt 40.

¹⁰⁶ Andenæs (2007) s. 248.

¹⁰⁷ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 113.

fusjonsinstitutt.¹⁰⁸ Kort sagt gjør kontinuitetsprinsippet det mulig å omstrukturere virksomheter uten at ansatte og tredjeparter kan protestere, og uten at realitetsbeskatning av gevinst utløses.

Høyesterett påpekte kontinuitetsprinsippet grunnleggende viktighet i HR-2023-1128-A avsnitt 41. Her ble det uttalt at prinsippet gjør det mulig å "gjennomføre hensiktsmessige kommersielle transaksjoner uten hinder av rettigheter som etter alminnelige formuerettslige regler bygger på diskontinuitet". Kontinuitetsprinsippet åpner derfor for at kommersielle transaksjoner og omstruktureringer kan gjøres uten unødvendige hindringer, for å tilpasse seg vekslende forhold og behov i tråd med utviklinger i samfunnet og næringen.¹⁰⁹ For å kunne opprettholde et velfungerende fusjons- og fusjonsinstitutt er det dermed avgjørende at kontinuitetsprinsippet ikke beskjæres i for stor grad.

5.2 Lovfestet forkjøpsrett ved fusjon og fisjon

Hvorvidt en fusjon eller en fisjon av et eierselskap utløser forkjøpsrett til aksjene i målselskapet, beror på en tolkning av aksjeloven § 4-21. Bestemmelsen påpeker at forkjøpsretten utløses ved "enhver form for eierskifte" når "annet ikke er bestemt ved lov". Etter ordlyden utløses forkjøpsretten når aksjene i målselskapet har fått ny eier. Ordlyden "enhver" favner bredt, og forkjøpsretten blir tilsynelatende utløst uten nærmere hensyn til metoden som medfører eierskiftet.

Ved en fusjon, hvor eierselskapet er det overdragende selskapet, overføres aksjene i målselskapet til et annet selskap. Her synes det ganske klart at det skjer et "eierskifte" etter aksjeloven § 4-21. Det samme må gjelde for fisjon når selskapet utfisjonerer aksjene i målselskapet til et nytt selskap.

Når eierselskapet er det overtakende selskapet, får eierselskapet et reelt tilskudd av nye aksjonærer, men det skjer ingen formell overføring av målselskapets aksjer.¹¹⁰ Når det ikke foreligger en formell overføring av målselskapets aksjer, foreligger det ikke et "eierskifte" etter aksjeloven § 4-21. Vurderingen her vil i prinsippet være tilsvarende som vurderingen i punkt 3, om overdragelse av aksjer i et eierselskap (indirekte eierskifte).¹¹¹ For å kunne vurdere om

---

¹⁰⁸ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 114-115.

¹⁰⁹ HR-2023-1128-A avsnitt 42.

¹¹⁰ Liland (2023) s. 40.

¹¹¹ Liland (2023) s. 38.

forkjøpsretten likevel utløses, må det først vurderes om aksjeloven § 4-21 åpner opp for forkjøpsrett ved fusjon og fisjon. Dette blir spørsmålet i det følgende.

Det kan argumenteres for at fusjon og fisjon faller innunder unntaket "når annet ikke er bestemt ved lov", og dermed ikke utløser forkjøpsrett. Liland påpeker imidlertid at unntaket sikter til "positive unntak som følger av lov".¹¹² "Positive unntak som følger av lov" refererer til et bestemt lovfestet unntak fra forkjøpsretten. I aksjeloven er det ikke et eksplisitt unntak ved fusjon og fisjon, og kontinuitetsprinsippet kan ikke i seg selv anses som et positivt unntak som følger av lov.¹¹³ Bråthen mener imidlertid at unntaket "bestemt ved lov" generelt viser til at utgangspunktet om at forkjøpsretten utløses ved "enhver form for eierskifte", ikke er absolutt.¹¹⁴ Basert på en naturlig språklig forståelse av lovens ordlyd alene, er det nærliggende å foreløpig konkludere med at fusjon og fisjon anses som et "eierskifte", med mindre andre rettskilder taler for noe annet.

5.2.1 Aksjelovens forarbeider

Aksjelovens forarbeider har nærmere omtalt hva som ligger i ordlyden "enhver form for eierskifte". I NOU 1992: 29 s. 103 uttalte lovgiver at alle former for frivillig og tvungen overdragelse utløser forkjøpsrett, men at "overdragelse i forbindelse med fusjon og fisjon er imidlertid unntatt". Unntaket ble videreført i ot.prp. nr. 36 (1993-1994) på side 373, og i utkastet til ny aksjelov ble det foreslått å lovfeste et eksplisitt unntak fra forkjøpsretten ved fusjoner og fisjoner. Isolert tilsier dette at verken fusjoner eller fisjoner skal omfattes av forkjøpsrettsbestemmelsene.

Den gjeldende aksjelov inneholder imidlertid ikke noe eksplisitt unntak til forkjøpsrett ved fusjoner og fisjoner. I lovforarbeidene er det ikke gitt noen begrunnelse for at forslaget om å eksplisitt lovfeste et unntak ved fusjon og fisjon ikke ble videreført.¹¹⁵ Det som startet med en klar rettslig posisjon, ble uklart da loven ikke tok med det spesifikke unntaket for fusjoner og fisjoner. Hva lovkonsipistene trolig har ment, blir vurdert i det videre.

---

¹¹² Liland (2023) s. 38.

¹¹³ Liland (2023) s. 38.

¹¹⁴ Bråthen (2023) s. 140.

¹¹⁵ Bråthen (2023) s. 141.

Begrunnelsen for å ikke lovfeste et unntak om fusjon og fisjon kan være, som Eide er inne på, at fusjon og fisjon likevel skulle omfattes som et "eierskifte" som utløser forkjøpsrett.¹¹⁶ En annen mulig tilnærming er at lovgiver ikke anså det som nødvendig å eksplisitt lovfeste et unntak, da det ville falle inn under ordlyden "når annet ikke er bestemt ved lov".¹¹⁷ I denne anledning er det verdt å merke seg at forarbeidene som ledet til lovendring påpeker at i:

"uttrykket «enhver form for eierskifte» ligger i utgangspunktet at *alle former for frivillig og tvungen overdragelse* utløser forkjøpsrett."¹¹⁸ (Min kursivering)

Forarbeidets uttalelse gir en indikasjon på at forkjøpsretten også utløses ved fusjon og fisjon når det uttales at bestemmelsen omfatter "i utgangspunktet (...) alle former for frivillig og tvungen overdragelse". Bruken av "i utgangspunktet" skal etter Liland og Eides mening tolkes sammenholdt med at lovgiver ikke har fulgt opp tidligere forslag om å lovfeste unntak for fusjoner og fisjoner, og mener at spørsmålet må avgjøres konkret.¹¹⁹

Bråthen mener derimot at ordet "overdragelse" ikke omfatter fusjon og fisjon. Han uttaler at "sett i lys av at aksjelovene bygger på at fisjon ikke er en "overdragelse" av eiendeler, men derimot en omorganisering på eiersiden basert på kontinuitet, tilsier uttalelsen om at forkjøpsretten utløses ved "alle former for frivillig og tvungen overdragelse", at forkjøpsretten ikke utløses ved fisjon".¹²⁰ Dette er jeg enig i. Kontinuitetsprinsippet skulle etter forarbeidene ta "bort alle rettslige hindringer for endringer og omstillinger i næringslivet som ofte vil foreligge ellers".¹²¹ Forkjøpsretten utgjør nettopp en slik rettslig hindring som ville kunne hindre at fusjoner og fisjoner kan utøves i sin fulle hensikt. Forarbeidene gir dermed uttrykk for at fusjon og fisjon som et utgangspunkt ikke utløser forkjøpsrett til aksjene i et målselskap.

Med dette er konklusjonen at fusjon og fisjon i utgangspunktet unntas fra forkjøpsrett etter aksjeloven § 4-21.

5.2.2 HR-2023-1128-A og tilgrensende rettspraksis

---

¹¹⁶ Eide (2009) s. 427.

¹¹⁷ Bråthen (2023) s. 141.

¹¹⁸ NOU 1963: 3 s. 124.

¹¹⁹ Liland (2023) s. 38 og Eide (2009) s. 428.

¹²⁰ Bråthen (2023) s. 143.

¹²¹ NOU 1992: 29 s. 197.

Problemstillingen om fusjon og fisjon utløser forkjøpsrett var gjenstand for vurdering i HR-2023-1128-A. Her konkluderte Høyesterett under dissens (4-1) med at en avtalefestet forkjøpsrett ble utløst som følge av fusjon og fisjon. Saken gjaldt Kvinnherad Breidband AS (målselskapet), som ble stiftet av Kvinnherad Energi AS (aksjonær A) og PL Fjellberg Kraftlag (eierselskapet). Fjellberg Kraftlag gjennomgikk en omstrukturingsprosess for å overdra all virksomhet til Haugaland Kraft, inkludert aksjene i målselskapet. Overdragelsen ble gjennomført ved en rekke samtidige transaksjoner som innebar fusjoner og fisjoner. Som en konsekvens av dette krevde Kvinnherad Energi AS forkjøpsrett på aksjene i Kvinnherad Breidband AS.

Angående den lovfestede forkjøpsretten valgte Høyesterett å avstå fra å konkludere på det generelle lovtolkningsspørsmålet. Dette var fordi spørsmålet ikke hadde fått noen endelig avklaring i rettspraksis, og fordi det var rekkevidden av den avtalte forkjøpsretten som var det avgjørende. Førstvoterende uttaler imidlertid at "kontinuitetsprinsippet står sterkt, og at den lovbestede forkjøpsretten må forstås på denne bakgrunn".¹²²

Vedrørende avtalefestet forkjøpsrett uttaler Høyesterett i avsnitt 60 at:

"Utgangspunktet må etter mitt syn være at en forkjøpsrett ikke utløses ved fusjon og fisjon, med mindre det foreligger særlige holdepunkter for dette".

Når førstvoterende uttaler at en avtalefestet forkjøpsrett i utgangspunktet ikke utløses ved fusjon og fisjon, må det etter min mening, være nærliggende å anta at førstvoterende også mener at dette er utgangspunktet for tolkningen av aksjeloven § 4-21. Dette underbygges også av at en avtalefestet forkjøpsrett normalt vil være formulert for å rekke lengre enn en lovbestedt forkjøpsrett, ellers ville det ikke være behov for å avtalefeste forkjøpsretten.

Det er verdt å merke seg at Dommer Normann (særmerknad) og Dommer Østensen Berglund (dissens) går enda lengre, og uttaler at "utgangspunktet er at forkjøpsretten i aksjeloven § 4-21 ikke utløses ved fusjon og fisjon, og at det kreves særlige holdepunkter for å fravike dette".¹²³ Uttalelsene er mer konstaterende enn hva førstvoterende har uttalt, men utgangspunktet synes å være det samme, selv om førstvoterende velger å ikke konkludere like eksplisitt på spørsmålet.

---

¹²² HR-2023-1128-A avsnitt 59.

¹²³ HR-2023-1128-A avsnitt 107 og 115.

Et slikt standpunkt stemmer overens med tilgrensende rettspraksis om forkjøpsrett til eiendom ved fusjon og fisjon.¹²⁴ I HR-2017-1664-A og Rt. 2010 s. 918 konkluderte Høyesterett med at fusjon og fisjon ikke utløser forkjøpsrett.¹²⁵ Det ble videre påpekt i sistnevnte dom at forkjøpsretten unntaksvis kan utløses, dersom det foreligger særlige holdepunkter for det.¹²⁶

I den juridiske teorien er også det klare standpunktet at fusjon og fisjon ikke utløser forkjøpsrett til aksjer. Bråthen uttaler i en nyere artikkel at "fisjon av overdragende selskap ikke utløser forkjøpsrett til fordel for aksjonærene i målselskapet" på grunn av kontinuitetsprinsippet.¹²⁷ Aarbakke mfl., Andenæs, og Liland legger seg på samme linje, og påpeker at det klare utgangspunkt må være at fusjon og fisjon ikke utløser forkjøpsrett til aksjer.¹²⁸

Konklusjonen er dermed at fusjon og fisjon ikke utløser forkjøpsrett etter aksjeloven § 4-21, med mindre det er særlige holdepunkter for det. Igjen ser vi en regel med en hovedregel og unntak. Det blir da nødvendig å diskutere hva som skal til for å gjøre unntak fra hovedregelen.

5.2.3 Særlige holdepunkter – En hensynsbasert vurdering

Hva som ligger i "særlige holdepunkter", er ikke kommentert nærmere i de nevnte dommene, og i HR-2023-1128-A avsnitt 59 uttaler Høyesterett at "hva som ligger i et krav til særlige holdepunkter, er det vanskelig å si noe generelt om". Formålet med dette punktet er dermed å se nærmere på hva som generelt ligger i "særlige holdepunkter", med fokus på avgjørelsen i HR-2023-1128-A.

"Særlige holdepunkter" setter en høy terskel, og legger opp til en konkret vurdering hvor det må foreligge noe spesielt eller avgjørende for å konkludere med at fusjon og fisjon utløser forkjøpsretten i målselskapet. I den konkrete vurderingen har Liland og Eide påpekt at unntaket kan tenkes "i konkrete tilfeller hvor hensynet til beskyttelse som begrunner forkjøps- eller løsningsretten, er tilstrekkelig sterkt, veid opp mot fusjonens egenverdi".¹²⁹ I realiteten må det derfor foretas en interesseavveining av de hensyn som gjør seg gjeldende.

---

¹²⁴ HR-2023-1128-A avsnitt 51-53 legger til grunn at slik praksis kan ha betydning for vurderingen.

¹²⁵ HR-2017-1664-A avsnitt 51

¹²⁶ Rt. 2010 s. 918 avsnitt 26.

¹²⁷ Bråthen (2023) s. 148, om fusjon se Bråthen (2022) s. 141.

¹²⁸ Aarbakke mfl., Aksjeloven. Lovkommentar, § 4-15 tredje ledd pkt. 3.1, Andenæs mfl. (2016) s. 413 og Liland (2023) s. 39.

¹²⁹ Liland (2023) s. 39 og Eide (2009) s. 437.

Hva som ligger i "særlige holdepunkter", beror på en konkret tolkning av rettsgrunnlaget for den enkelte forkjøpsrett, jf. HR-2023-1128-A avsnitt 60. Dette er lagt til grunn i samtlige vota i dommen.¹³⁰ Et særlig holdepunkt kan dermed først og fremst være dersom vedtektene eller aksjonæravtalen uttrykkelig gir uttrykk for at forkjøpsretten utløses ved fusjon eller fisjon.¹³¹

Et moment om at fusjonen/fisjonen må ha en forretningsmessig begrunnelse kan utledes av HR-2023-1128-A basert på sakens faktum og rettsanvendelsen. Førstvoterende kom til, etter en konkret tolkning av avtalen, at "de hensyn som kontinuitetsprinsippet på generelt grunnlag skal ivareta slår heller ikke til i vår sak".¹³² Både Dommer Normann og Dommer Østensen Berglund sa seg uenig i dette, og påpekte at "transaksjonene synes (...) å ha forretningsmessig begrunnelse utover formålet om å realisere verdiene i Fjellberg Kraftlag".¹³³

Hvis vi ser disse uttalelsene i sammenheng tilsier det at kontinuitetsprinsippet bare får sin fulle virkning dersom disposisjonen har en forretningsmessig begrunnelse. Hvis det ikke kan påvises at fusjonen/fisjonen hadde en forretningsmessig begrunnelse, er det et moment som taler for å gjøre unntak fra utgangspunktet om at fusjon og fisjon ikke utløser forkjøpsrett. Dette gjelder særlig hvis de hensyn som forkjøpsretten skal ivareta slår fullt til i den konkrete vurderingen.

Hvor eierselskapet er det overtakende selskap, skjer det ingen formell overføring av aksjene i målselskapet. Liland og Eide har påpekt at dersom fusjonen blir strukturert på en slik måte, endrer det ikke utgangspunktet om at fusjonen ikke utløser forkjøpsrett.¹³⁴ Unntaket om "særlige holdepunkter" må likevel gjelde, men i slike tilfeller foreligger det ytterligere vilkår for at forkjøpsretten skal utløses. At det må være en overføring av "bestemmende innflytelse" i eierselskapet, og at målselskapets aksjer må utgjøre "en vesentlig del av eierselskapets virksomhet" (som ved indirekte eierskifte), må være momenter i denne vurderingen.¹³⁵

5.3 Konklusjon

---

¹³⁰ HR-2023-1128-A avsnitt 60, 107 og 115.

¹³¹ Bråthen (2023) s. 150.

¹³² HR-2023-1128-A avsnitt 73.

¹³³ HR-2023-1128-A avsnitt 112 og 116.

¹³⁴ Liland (2023) s. 40 og Eide (2009) s. 424.

¹³⁵ Liland (2023) s. 40 og Eide (2009) s. 424.

Konklusjonen er dermed at fusjon og fisjon i et eierselskap i utgangspunktet ikke utløser forkjøpsrett til aksjene i målselskapet etter aksjeloven § 4-21, med mindre det foreligger "særlige holdepunkter" for det.

Hva som ligger i "særlige holdepunkter" er ikke konkretisert, men det må avgjøres basert på en konkret tolkning av rettsgrunnlaget for forkjøpsretten. I denne vurderingen vil et viktig moment være om fusjonen/fisjonen har en forretningsmessig begrunnelse for at kontinuitetsprinsippet skal stå sterkt, jf. HR-2023-1128-A. Hvor sterk denne begrunnelsen må være, er etter min mening noe uavklart etter avgjørelsen i HR-2023-1128-A. Det er dermed skapt en usikkerhet som næringslivet må tilpasse seg etter, og trolig må løse i vedtekter og aksjonæravtaler i større grad enn før. Helt konkret bør aksjonæravtalen spesifikt adressere fusjoner og fisjoner, og aktørene må bestemme om forkjøpsretten skal utløses eller ikke.

6 Avtalefestet forkjøpsrett

Formålet med dette kapittelet er å vurdere om det er mulig å avtale en forkjøpsrett utenfor lovens løsning, og diskutere hvordan slike forkjøpsrettsklausuler skal tolkes. Aksjeloven inneholder ingen generell regel om (u)fravikelighet, og hvorvidt en regel er fravikelig eller ikke, må stadfestes etter en tolkning av den enkelte bestemmelse.¹³⁶

Lovens hovedregel om aksjers omsettelighet i aksjeloven § 4-15 statuerer at aksjer fritt kan skifte eier så vidt annet ikke er fastsatt i "selskapets vedtekter eller avtale mellom aksjeeierne". Tilsvarende ordlyd finner vi i aksjelovens regler om forkjøpsrett i aksjeloven § 4-19. Bestemmelsene setter dermed ingen begrensninger på å vedtektsfeste eller avtalefeste egne forkjøpsrettordninger. En avtalefrihet ved omsetning av aksjer er også forutsatt i aksjelovens forarbeider¹³⁷, og senere bekreftet i HR-2023-1128-A avsnitt 65. Aksjelovens regler er dermed fravikelige, og det er mulig å regulere forkjøpsrett gjennom vedtekter og aksjonæravtaler. Andenæs mfl. påpeker også at "det synes ikke (...) å være noe i veien for at vedtektene kan utvide definisjonen av begrepet eierskifte", noe som innebærer at det er mulig å regulere indirekte eierskifter, fusjoner og fisjoner i aksjonæravtale og vedtektene.¹³⁸ Vi ser også at dette i stor grad gjøres i avtalepraksis, da aktørene i næringslivet vil være opptatt av å presist definere når en forkjøpsrett utløses eller ikke. Hvordan slike klausuler bør fortolkes, opp mot indirekte eierskifter, og i lys av nyere rettspraksis, blir spørsmålet videre i oppgaven.

6.1 Prinsipper ved tolkning av forkjøpsrettsklausuler

Muligheten til å avtale at forkjøpsrett utløses ved indirekte eierskifte, fusjon eller fisjon, reiser spørsmålet om hvordan slike forkjøpsrettsklausuler inntatt i aksjonæravtaler skal tolkes. I juridisk teori er det alminnelig antatt at aksjonæravtaler er en forretningsmessig avtale som er utformet med personer med profesjonell kompetanse.¹³⁹ Forretningsmessige avtaler skal etter Rt. 2002 s. 1152 tolkes objektivt, og kontraktens ordlyd skal tillegges stor vekt.¹⁴⁰ Dette anses som et alminnelig tolkningsprinsipp, som senest ble konstatert i HR-2023-1128-A avsnitt 66.

---

¹³⁶ Woxholth (2017) s. 39.

¹³⁷ Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) s. 40-41.

¹³⁸ Andenæs mfl. (2016) s. 208.

¹³⁹ Bråthen (2022) s. 98 og Woxholth (2017) s. 221.

¹⁴⁰ Se også Rt. 1994 s. 581, Rt. 2005 s. 1447 avsnitt 32, Rt. 2011 s. 1442 avsnitt 47 og HR-2017-1664-A avsnitt 36.

Det klare utgangspunktet er derfor at aksjonæravtaler skal tolkes objektivt, og det skal mye til for å fravike avtalens ordlyd.

En objektiv tolkning innebærer å finne partenes felles forståelse av avtalen på tidspunktet avtalen ble inngått.¹⁴¹ I prinsippet vil dermed en felles forståelse om at indirekte eierskifte, fusjon og fisjon, skulle utløse forkjøpsrett, medføre at forkjøpsretten utløses. Forkjøpsrettsklausuler er imidlertid ofte vidt utformet, og dersom det ikke kan godtgjøres at partene hadde en annen, felles oppfatning av avtalens ordlyd, blir ordlyden avgjørende. Spørsmålet i det videre er om det gjelder ytterligere spesielle tolkningsprinsipper ved tolkning av forkjøpsrettsklausuler.

6.2 Innskrenkende tolkning

Når partenes felles forståelse ikke kan etableres, blir som nevnt, avtalens ordlyd avgjørende. Høyesterett har ved flere anledninger vurdert tolkningen av forkjøpsrettsklausuler. HR-2017-1664-A gjaldt spørsmålet om avtalefestet forkjøpsrett til en eiendom ble utløst ved fusjon. Selv om klausulen ikke var inntatt i en aksjonæravtale, gir dommen en indikasjon på hvordan forkjøpsretter tradisjonelt har blitt tolket. I dommens avsnitt 37 ble det uttalt at:

"Ved tolkningen av avtaler om forkjøpsrett tar jeg, som også tingretten og lagmannsretten har gjort, utgangspunkt i Rt. 1965 s. 140 på s. 144, der det tales om

"... et alminnelige prinsipp når det gjelder forkjøpsrett, at *man skal være forsiktig med å legge mer i klausulen enn man har sikker dekning for*, eller som det også uttrykkes, *at en bestemmelse om forkjøpsrett i tvilstilfelle bør tolkes innskrenkende*". (Mine kursiveringer)

I tillegg til HR-2017-1664-A er en innskrenkende tolkning ved forkjøpsrettsklausuler forutsatt i omfattende rettspraksis, og anses som et solid etablert prinsipp.¹⁴² En innskrenkende tolkning vil kunne regulere de tilfellene hvor avtalens ordlyd er så vid at den kan omfatte en hvilken som helst overdragelse av aksjer. Ved indirekte eierskifter, fusjoner og fisjoner, vil en innskrenkende tolkning av en vid ordlyd ofte medføre at forkjøpsretten ikke utløses.

---

¹⁴¹ Giertsen (2021) s. 157.

¹⁴² Se bla. Rt. 1984 s. 1392, Rt. 1987 s. 1239, Rt. 1998 s. 734, Rt. 2009 s. 1299 og Rt. 2010 s. 918.

Det er imidlertid viktig å påpeke at de nevnte avgjørelser gjelder avtalefestet forkjøpsrett til eiendom, og at problemstillingen her knytter seg til forkjøpsrett til aksjer. I HR-2023-1128-A brukte ikke førstvoterende det etablerte prinsippet om innskrenkende tolkning ved tolkningen av den omtvistede forkjøpsrettsklausulen.

En innskrenkende tolkning i HR-2017-1664-A var begrunnet i kjøperens og selgerens interesser. Dommen påpeker at en forkjøpsrett kan begrense eierens mulighet til å disponere over eiendommen og påvirke dens verdi negativt.¹⁴³ Dette gjelder også for aksjer. Når partene er enige om å regulere forkjøpsretten i en aksjonæravtale, og er med på å utforme klausulen, må de ta hensyn til tredjepartens interesser. Det er derfor trolig korrekt å tolke forkjøpsrettsklausuler strengt i de tilfellene det kan påvirke en tredjeparts interesser og rettigheter.

Den dissenterende Dommer Østensen Berglund I HR-2023-1128-A er uenig i at førstvoterende ikke benyttet en innskrenkende tolkning, og skriver i avsnitt 117 at:

"(...) ved tolkning av en klausul om forkjøpsrett, skal "... være forsiktig med å legge mer i klausulen enn man har sikker dekning for", noe som innebærer at "... en bestemmelse om forkjøpsrett i tvilstilfelle bør tolkes innskrenkende." Selv om saken gjaldt forkjøpsrett ved fast eiendom, mener jeg den gir god veiledning også ved tolkningen av forkjøpsrettsklausuler i andre rettsforhold." (Mine kursiveringer)

Etter HR-2023-1128-A er det uavklart hvorvidt en innskrenkende tolkning anses som et alminnelig tolkningsprinsipp ved tolkning av forkjøpsrettsklausuler rettet mot aksjer. Bråthen mener at etter HR-2023-1128-A er det nok tvilsomt at utgangspunktet om innskrenkende tolkning kan opprettholdes til aksjer, og påpeker videre at rettsstilstanden på dette punkt er noe uoversiktlig.¹⁴⁴ Dette er jeg enig i. Den nye dommen fraviker ganske klare prinsipper, noe som skaper en viss uklarhet.

Hvis et prinsipp om innskrenkende tolkning ikke lenger blir lagt til grunn, kan bredt formulerte klausuler utløse forkjøpsretten uten at det var intensjonen bak avtalen. Med andre ord medfører det mindre forutsigbarhet i avtaletolkningen. Tolkningen vil dermed bli mer skjønnsmessig og konkret, noe som gjør det vanskeligere å forutse hvilke transaksjoner som utløser forkjøpsrett.

---

¹⁴³ HR-2017-1664-A avsnitt 38.

¹⁴⁴ Bråthen (2023) s. 151.

6.3 Konklusjon og råd

Den klare konklusjonen er at det er mulig å avtale seg vekk fra forkjøpsrettens bestemmelser i aksjeloven § 4-21. Det problematiske er hvordan slike klausuler skal tolkes. Lenge var det et etablert prinsipp om at forkjøpsrettsklausuler skulle tolkes innskrenkende, men i lys av HR-2023-1128-A er det usikkert om et slikt prinsipp gjør seg gjeldende ved tolkning av forkjøpsrettsklausuler knyttet til aksjer.

Når avtalens ordlyd skal tillegges svært stor vekt i den objektive tolkningen, og det er en uavklart problemstilling hvorvidt forkjøpsrettsklausuler ved tvilstilfeller skal tolkes innskrenkende, er avtalens utforming viktig. Et konkret utspring av dette er konklusjonen i HR-2023-1128-A. Høyesterett kom til at forkjøpsretten kunne utøves på bakgrunn av avtalens ordlyd, til tross for at fusjon og fisjon i utgangspunktet ikke utløser forkjøpsrett. Det ble lagt vekt på at ord som "overføring" sammenholdt med "eller på annen måte forføy" ikke inneholder begrensninger i overføringsformen.¹⁴⁵

HR-2023-1128-A er et klart prejudikat for at forkjøpsrettsklausuler blir tolket mer konkret, og at det er mindre plass til selskapsrettslige prinsipper. Det medfører at utfallsrommet ved tolkningen av forkjøpsrettsklausuler øker. For å sikre en forutberegnelig regulering av forkjøpsretten ved indirekte eierskifter, fusjoner og fisjoner, må aktørene aktivt ta stilling til hvilke disposisjoner som skal utløse forkjøpsretten. Uklarhet medfører en fare for at det kan oppstå tolknings spørsmål rundt slike klausuler, og avtalens utforming vil derfor være viktig ved regulering av forkjøpsretter.

---

¹⁴⁵ HR-2023-1128-A avsnitt 73.

7 Oppsummerende betraktninger

Etter en gjennomgang av de ulike problemstillingene kan rettstilstanden oppsummeres slik: Utgangspunktet er at forkjøpsretten til aksjene i målselskapet ikke utløses ved indirekte eierskifter etter aksjeloven § 4-21. Etter en nærmere avveining av de hensyn som begrunner forkjøpsretten og hensynene bak aksjeselskaps rettssubjektivitet, kan aksjeloven § 4-21 tolkes utvidende til også å omfatte indirekte eierskifter, til tross for at det innebærer en gjennomskjæring av selskapsformen. En utvidende tolkning kan imidlertid bare gjøres dersom det foreligger en overdragelse av «bestemmende innflytelse» i eierselskapet, og når aksjeposten i målselskapet utgjør en «vesentlig del av virksomheten» i eierselskapet. På denne måten vil forkjøpsretten til aksjene i målselskapet utløses når salget av eierselskapet i det vesentlige anses som et salg av aksjene i målselskapet direkte. I motsatt tilfelle vil ikke forkjøpsretten utløses når det foreligger en legitim disposisjon i et eierselskap som driver med annet enn å eie aksjer i målselskapet.

Forkjøpsretten til aksjer i et målselskap kan videre utløses ved indirekte eierskifter basert på omgåelsesbetraktninger. Hvis det eneste siktemålet med å selge aksjene i eierselskapet er å omgå forkjøpsretten til aksjene i målselskapet, og fordelene som oppnås ved overdragelsen strider imot hensynene som forkjøpsretten skal beskytte, utløses forkjøpsretten. De momenter og hensyn som gjør seg gjeldende ved vurderingen av en utvidende tolkning av aksjeloven § 4-21, vil langt på vei også gjøre seg gjeldende her.

Utgangspunktet er videre at fusjon og fisjon i eierselskapet ikke utløser forkjøpsrett til aksjene i målselskapet etter § 4-21, med mindre det foreligger «særlige holdepunkter» for det. Hva som ligger i «særlige holdepunkter» er ikke avklart nærmere i rettspraksis, men terskelen antas å ligge høyt ettersom kontinuitetsprinsippet skal tillegges vesentlig vekt i vurderingen.

Det er mulig å avtale at forkjøpsretten utløses ved indirekte eierskifter, fusjoner og fisjoner. Det problematiske er vide forkjøpsrettsklausuler som ikke konkretiserer at slike disposisjoner er omfattet. Det grunnleggende tolkningsprinsippet ved aksjonæravtaler er en objektiv tolkning, hvor ordlyden skal ha avgjørende betydning. Ved forkjøpsrettsklausuler var det tidligere etablert et prinsipp om innskrenkende tolkning ved uklare ordlyder, men etter HR-2023-1128-A, er det skapt usikkerhet om et slikt prinsipp eksisterer ved forkjøpsrettsklausuler til aksjer. Dommen medfører at forkjøpsrettsklausuler tolkes mer konkret, og at det er mindre plass til

generelle selskapsrettslige prinsipper, som kontinuitet, i vurderingen. Konsekvensen av dommen er at det er usikkert når, og hva som skal til for at forkjøpsretten utløses. Det er derfor nødvendig at aktørene aktivt tar stilling til hva som skal reguleres, og avtalens utforming.

Kilderegister

LOVER

1976	Lov 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (aksjeloven) (Opphevet)
1994	Lov 12. september 1994 nr. 64 om løysingsrettar
1997	Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven)
1997	Lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)
1999	Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)
2007	Lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (Verdipapirhandeloven)

FORARBEIDER

NUT 1970: 1	Innstilling til lov om aksjeselskaper
NOU 1992: 29	Lov om aksjeselskaper
NOU 1996: 3	Ny aksjelovgivning
Ot.prp. nr. 19 (1974-1975)	Om lov om aksjeselskaper
Ot.prp. nr. 36 (1993-1994)	Om lov om aksjeselskaper
Ot.prp. nr. 23 (1996-1997)	Om lov om aksjeselskaper
Ot.prp. nr. 39 (1993-1994)	Om lov om endringer i Plan- og bygningsloven

HØYESTERETTSPRAKSIS

Rt. 1965 s. 140

Rt. 1994 s. 581 (Scanvest)

Rt. 1994 s. 1002

Rt. 1995 s. 46 (Nimbus)

Rt. 1984 s. 1392

Rt. 1987 s. 1239

Rt. 1996 s. 672

Rt. 1997 s. 840

Rt. 1997 s. 1010 (Mycron)

Rt. 1989 s. 1198

Rt. 1998 s. 734

Rt. 2000 s. 1792

Rt. 2002 s. 1152

Rt. 2005 s. 1447

Rt. 2009 s. 1299

Rt. 2010 s. 918

Rt. 2011 s. 1442

Rt. 2012 s. 1628 (Nordavis)

HR-2017-1664-A

HR-2023-1128-A (Kvinnherad Breidband)

UNDERRETTS PRAKSIS OG VOLDGIFT

LB-1995-154 (Borgarting)

RG 2007 s. 411 (Gulating)

LB-2009-9559 (Borgarting)

LG-2018-178353 (Gulating)

LF-2021-950943 (Frostating)

Volgiftsavgjørelse fra 26. oktober 2021 med Øijord & Aanes og Helgeland industriutvikling AS (MIP I)

Volgiftsavgjørelse fra 11. februar 2022 med Celsa Armeringsstål AS og Helgeland Industriutvikling AS (MIP II)

LITTERATUR

Aarbakke	Aarbakke, Magnus, med Asle Aarbakke, Gudmund Knudsen, Tone Ofstad og Jan Skåre, <i>Aksjeloven. Lovkommentar</i> , § 4-15. Aksjers omsettelighet. Juridika.no (lest 09.05.2024). Bekreftet à jour pr. 1 juli 2023.
Andenæs (2007)	Andenæs, Mads Henry, <i>Selskapsrett</i> , 7.utg., Oslo Calax AS, 2007.
Andenæs (2016)	Andenæs, Mads Henry med Ole Andenæs, Stig Berge og Margrethe Buskerud Christoffersen,

- Aksjeselskaper og Allmennaksjeselskap*, 3. utgave, Oslo: Mads Henry Andenæs, 2016.
- Bale og Røsås (2005) Baard Bale og Lars Eirik Gåseide Rørås, *Forkjøpsrett til aksjer ved indirekte eierskifte*, Advokatbladet nr. 5, 2005, s. 50-53.
- Bråthen (2022) Bråthen, Tore, *Selskapsrett*, 7. utg., Fagbokforlaget, 2022.
- Bråthen (2023) Bråthen, Tore, *Nytt i privatretten 2023-3 HR-2023-1128-A (Kvinnherad Breiband): Utløses forkjøpsrett til aksjer av fusjon og fisjon? Nytt i privatretten 2023*.
- Bråthen (2023) Bråthen., Tore, Juss og mangfold – Festskrift til Geir Woxholth 70 år, *Utløses forkjøpsrett av fisjon i aksjeselskap 2023*.
- Eide (2009) Eide, Bjarte, *Forkjøps- og tilbudsrett til aksjer: en oversikt over problemstillinger: vedtektsregulering*. 1. utgave, 1. opplag, Gyldendal Norsk forlag, 2009.
- Giertsen (2021) Giertsen, Johan, *Avtaler*, 4. utgave, Universitetsforlaget, 2021.
- Høgberg og Sunde (2019) Alf Petter Høgberg (red.) og Jørn Øyrehagen Sunde (red.), *Juridisk metode og tenkemåte*, Universitetsforlaget, 2019.
- Irgens-Jensen og Vislie (2020) Harald Irgens-Jensen (red.) og Camilla Vislie (red.), *Immaterial-rett, kontrakter og erstatning*, Universitetsforlaget, 2020.

- Langseth (2024) Langseth, Erik, *Forkjøpsrett og samtykkekrav ved indirekte aksjeerverv*, Tidsskrift for forretningsjus, 2024/2.
- Liland (2023) Liland, Anders H, *Fusjon og fisjon av selskaper*, 2. utgave, Universitetsforlaget 2023.
- Monsen (2012) Monsen, Erik, *Innføring i juridisk metode og oppgaveteknikk*, 1. utgave, 4 opplag, Cappelen Damm AS, 2012.
- Skar (2019) Skar, Henrik, *Omgåelse i aksjeselskapsretten*, Tidsskrift for rettsvitenskap 2019/3-4.
- Skoghøy (2018) Skoghøy, Jens Edvin A., *Rett og rettsanvendelse*, Universitetsforlaget, 2018.
- Truyen (2010) Truyen, Filip, "Kan transaksjoner i eierselskap utløse samtykkekrav?" i *Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder*, av Gudmund Knudsen, Kristin Normann og Geir Woxholth, 318-330. Oslo Gyldendal Akademisk, 2010.
- Truyen (2015) Truyen, Filip, *Vurdering av løsningsrett ved salg av aksjer i F1 holding AS*, Wikborg, Rein og Co. Advokatfirma DA, 20.11.2015.
- <https://img4.custompublish.com/getfile.php/3240935.2344.yvqsfcxscf/Brev+fr%C3%A5+Wikborg+Rein+om+vurdering+av+forkj%C3%B8psrett+20.+november+2015.pdf?return=sfjfk.custompublish.com>
- Truyen (2020) Truyen, Helene, *NTS 2020-2/3 Forhåndsavklaring og forbehold ved forkjøpsrett til aksjer*, Nordisk tidsskrift for Selskapsrett 2020.

Woxholth (2017)

Woxholth, Jannik, *Aksjonæravtaler*, 3. utg,
Gyldendal 2017.

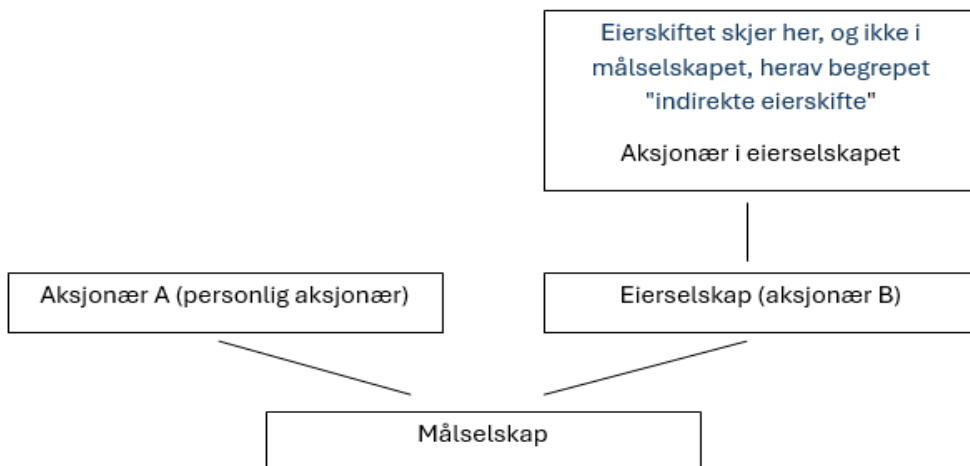
Woxholth (2021)

Woxholth, Geir, *Selskapsrett*, 7. utg., Gyldendal
2021.

Lister over figurer

Figur 1. viser et indirekte eierskifte:

Figur 2. viser fusjoner og fisjoner:

